ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΤΟΥ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ

ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΜΟΝΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

OTTO KEIL
Péra, 457 — Librairie Internationale — 457, Péra

1895

Τῇ διευθύνσει τοῦ περιοδικοῦ Ἑστίας
ὁ ἐκδότης

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΤΟΥ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΜΟΝΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

Ἐκδιδόντος τὸ πρῶτον

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Τυπογραφεῖον Ἀλεξάνδρου Παπαγεωργίου
3 — Ὁδὸς Ὀφθαλμιατρείου — 3
1895

ΙΩΑΝΝΗι ΤΡΩΪΣΚΗι

ΚΑΘΗΓΗΤΗι ΤΗΣ ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΠΟΛΥΜΑΘΕΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΩι

ΦΟΡΟΣ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Τὸ μετὰ χεῖρας Τυπικὸν ἐκδίδωμι καὶ πρὸς συμπλήρωσιν μὲν τῆς ἱστορίας τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου σεβασμίας μονῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς γνῶσιν τῶν περὶ ἑαυτοῦ βιογραφικῶν εἰδήσεων, ἃς ἐκτίθησιν ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, ὅςτις καὶ ἐν ἑτέρῳ Τυπικῷ λαλεῖ περὶ ἑαυτοῦ· ἐκεῖνο πρὸ δεκαετίας ἐξέδωκεν ἐν Πετρουπόλει ὁ γεραρὸς καθηγητὴς Ἰωάννης Τρωΐσκυς[1], τὸ δὲ παρόν, ἀνατεθειμένον αὐτῷ, κατὰ καθῆκον ὡς φόρος σεβασμοῦ πρὸς ἄνδρα καθοσιώσαντα σύμπαντα τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, ἔστι μνημεῖον οἱονεὶ ἱστορικὸν τῶν τελευταίων ἐτῶν της ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος.

§

Ὁ βουνὸς ἢ Ὄρος τοῦ Αὐξεντίου γινώσκομεν ὅτι ἐστὶ τὸ ὕπερθεν τοῦ βιθυνικοῦ χωρίου Ἐρέγκιοϊ βου-

[1] Imperatoris Michaelis Palaeologi de Vita sua opusculum, necnon Regulae quam ipse monasterio S. Demetrii praescripsit fragmentum· nunc primum edidit Joannes G. Troitzki. Ἐν Πετρουπόλει, 1885, σελ. ἐν ὅλῳ 51. Περίληψιν δὲ τοῦ προλόγου τοῦ φυλλαδίου τούτου βλέπε ἐν τόμῳ Β' τοῦ Δελτίου τῆς ἐν Ἀθήναις ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος· σελ. 522—531.

νὸν τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον Καὶς Δὰγ (Ka-ich-Dagh), κατὰ τὰς ἐρεύνας τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου Γ. Πασπάτη[1], ἃς ἥ τε μελέτη τῶν βυζαντινῶν ἱστοριογράφων καὶ ἡ τοῦ τόπου σύντονος ἐξέτασις ἐπικυροῖ. Τὸν βουνὸν οἱ συγγραφεῖς τῶν «Βιθυνικῶν» ἐπίστευσαν[2] κείμενον ὕπερθεν τῶν χωρίων Ἀρβανιτοχωρίου καὶ Κατιρλὶ τῶν ἐν τῷ Ἀστακηνῷ κόλπῳ, ἀλλ' ἡ τοιαύτη πεποίθησις ἀπεδείχθη ἤδη μακρὰν κειμένη τῆς ἀληθείας[3].

Τὴν κλῆσιν ὄρος ἢ βουνὸν Αὐξεντίου ἔλαβεν ὁ βουνὸς ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ Ε' αἰῶνος, ὀφείλει δ' αὐτὴν εἰς τὸν ὅσιον Αὐξέντιον, τὸν ἐπὶ πολυετίαν ἐν αὐτῷ μονάσαντα. Συλλογὴ τῶν περὶ τούτου παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς χρονογράφοις ἀπαντωμένων εἰδήσεων ἀναδιδάξει ἡμᾶς εἴπερ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἔκειτο μονή, ἢ ἁπλῶς ἐρημητήριον ἢ σπήλαιον, καὶ πότε αὕτη ἀνηγέρθη. Ἐπὶ βυζαντινῶν οἱ θέλοντες νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ ἀσκητήρια ταῦτα, ἀπέβαινον εἰς τὸν ναύσταθμον Χαλκηδόνος, «κακεῖθεν εἴχοντο τῆς ἐπὶ τὸ ὄρος φερούσης», ὅπερ ὁ διάκονος Στέφανος λέγει «τερπνότατον τοῖς σώζεσθαι βουλομένοις, ὑψηλὸν παρὰ πάντας τοὺς συγκειμένους

[1] Τὰ ἀνατολικὰ προάστεια τοῦ Βυζαντίου· ἐν τόμῳ ΙΒ' τοῦ ἐν Κωνστ/πόλει Ἑλλ. Φιλολογ. Συλλόγου, σελ. 48.

[2] Βιθυνικά· ὑπὸ Μ. Κλεωνύμου καὶ Χ. Παπαπαδοπούλου· σελ, 3 καὶ 39. Νομίζουσι δὲ βουνὸν Αὐξεντίου τὸ Ἀργανθώνιον ὄρος : τουρκιστὶ Σαμανλή-ντάγ.

[3] Μ. Ι. Γεδεών, Ἀναμνήσεις βιθυνικαί. Ἐννέα ἡμέραι ὑπὸ τὸ Ἀργανθώνιον ὄρος· ἐν τόμῳ Α' (καὶ μόνῳ ἐκδοθέντι) τοῦ ἐν Βιέννῃ περιοδικοῦ «Προόδου», 15 Φεβρουαρίου 1889, σελ, 26.

λόφους, ψυχρόν τε καὶ ξηρόν, καί, ἵνα συνελὼν εἴποιμι, τοῦ οὐρανοῦ ἐφαπτόμενον»[1].

§

Ὁ ὅσιος Αὐξέντιος, ὁ κατὰ τῶν αἱρέσεων Εὐτυχοῦς καὶ Νεστορίου ἀγωνισάμενος καὶ τοῖς βασιλεῦσι γενόμενος αἰδέσιμος[2], ἦλθεν ἐκ Συρίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς νομίζω, τῷ 442, καὶ καταταχθεὶς ἐν τῷ στρατῷ θερμὴν ἐδείκνυε κλίσιν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον, καὶ συνεχῶς ἐφοίτα σὺν Ἀνθίμῳ καὶ Μαρκιανῷ καὶ Σίτᾳ, ἀνδράσιν ἐναρέτοις, παρὰ τῷ μοναχῷ Ἰωάννῃ, τῷ τὸν ἐπὶ στύλου βίον ἑλόμενον ἀσκητὴν πλησίον τοῦ Ἑβδόμου, οὐ μακρὰν ἄρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διῆγε δὲ συνεχῶς ἐν τῷ ναῷ τῆς μάρτυρος Εἰρήνης τῷ πρὸς θάλασσαν, νηστεύων, ταῖς παννυχίσιν ἐν αὐτῷ προσκαρτερῶν καὶ ἐγκράτειαν ἀσκῶν· φρονῶ ὅτι περὶ τὸ 448 ἢ 449 τήν τε βασίλειον αὐλὴν καὶ τὴν ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαν λιπὼν ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος Ὀξεῖαν «ὡς ἀπὸ δέκα μιλίων Χαλκηδόνος» καί τινα πέτραν ἐκλεξάμενος ἠσκεῖτο ἐκεῖ διετίαν[3], ὅτε προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ, θέλοντος αὐτῷ καταστῆσαι γνωστὸν τὸν ὅρον

[1] Βίος Στεφάνου τοῦ νέου· Migne Ἑλλην. Πατρολογίας τόμ. Ρ', στήλη 1088.

[2] Μηνολόγιον Βασιλείου εἰς τὴν 14 Φεβρουαρίου.

[3] Αἱ πηγαὶ περὶ τοῦ βίου τοῦ Αὐξεντίου εἰσὶν αἱ παρὰ Migne, κατὰ Συμεὼν Μεταφραστήν, ἐν ΡΙΔ' τόμῳ Ἑλλ. Πατρολογίας, στ. 1378 — 1436 καὶ Δουκάκη ἐν μεγάλῳ Συναξαριστῇ Φεβρουαρίου, σελ. 242—252 βιογραφίαι. Ἀλλὰ τὸ *διετίαν* ἐστὶ διόρθωσις ἐμὴ ἀντὶ τῆς ἐν τῇ βιογρα-

τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου· κατεδαφισθέντος τοῦ παρὰ τὴν πέτραν κλωβοῦ, ἐν ᾧ ἠσκεῖτο, κατῆλθεν ἐφ' ἁμάξης εἰς Ρουφινιανάς[1], ὅπου ἦν προϊδρυμένον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὑπατίου, διέμεινε μικρὸν ἐν αὐτῷ, ἐπεσκέψατο τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Θαλελαίου, καὶ ἀπὸ Ρουφινιανῶν διὰ βασιλικοῦ δρόμωνος ἦλθεν εἰς τὸ Ἕβδομον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαρκιανόν, μεθ' οὗ διαλεχθεὶς ἀπεφήνατο γνώμην ὁμόφωνον τῇ τῆς Δ' ἁγίας Οἰκουμ. Συνόδου. Μεθ' ὃ καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ρουφινιανάς, ἀπὸ δὲ τούτων ἀνέβη εἰς ὄρος τι τραχύτερον καὶ ὑψηλότερον, ὅπερ ἐκαλεῖτο Σκῶπα, πλησιέστερον Ρουφινιανῶν κείμενον· ἐν αὐτῷ δὲ κλωβὸν κατασκευάσας καὶ πάλιν ἤσκει ἑαυτόν, διδάσκων ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας τοὺς προσερχομένους, ὧν τινες παρετίθεσαν αὐτῷ δωροφοροῦντες χρήματα καὶ τροφάς, ἔλαιόν τε καὶ κηρούς· ἀμφότερα δὲ ταῦτα κρατῶν, ἐκεῖνα διένεμε τοῖς πτωχοῖς. Πολλοῖς δὲ γενόμενος ὠφέλιμος ἀπό τε τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας, ἐκοιμήθη, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Θρακός, τῇ 14 Φεβρουαρίου· ἐπειδὴ δ' ἔζη καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ Στυλίτου[2], ὁ δὲ Λέων ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῷ 457, συνάγει τις ὅτι μετὰ

φίᾳ *δεκαετίας*, οὔσης ἀδυνάτου, διότι τῷ 442 ἦλθεν ὁ Αὐξέντιος εἰς Κων/πολιν, ἔμεινεν ὀλίγον ἐν τῷ στρατῷ, εἶτα ἀνῆλθεν εἰς Ὀξεῖαν τῷ 443 βεβαίως ὄχι, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα· πῶς ἀριθμεῖται δεκαετία λοιπὸν μέχρι τοῦ ἔτους 451;

[1] Ρουφινιανὰς ὁ Πασπάτης λέγει τὸ Μποσταντζῆ-κιοπροὺ (Κηπουροῦ γέφυρα) τῆς σήμερον· Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου τόμ. ΙΒ', σελ. 50.

[2] Ἄγνωστος ὁ χρόνος, μεταξὺ 450—460· Nic. Nilles,Ca-

τὸ 460 ἀπεβίωσεν ὁ ὅσιος ἀνήρ. Ἀλλ' ἐν τῷ στρατῷ καταταχθεὶς ἦν ἆρά γε γέρων; Οὐχὶ βεβαίως· ἐν τούτοις ἀπεβίωσεν «εἰς ἔσχατον καὶ βαθὺ γῆρας ἐλάσας»· ὥστε πάντως ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης, ἄρα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 470—472, ἐτάφη δ' ἐντὸς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος εὐκτηρίου κατὰ τὸ ὄρος Σκῶπα, ἐν τῇ γυναικείᾳ μονῇ τῆς Τριχιναρίας.

Αὐξέντιος ὁ ἐν τῷ βουνῷ φαίνεται λοιπὸν ἱδρύσας γυναικείαν, οὐχὶ δ' ἀνδρείαν, μονήν. Θεράπαινά τις[1] Πουλχερίας τῆς αὐτοκρατείρας ὀνόματι Ἐλευθερία ἢ Στεφανία, συνεχῶς εἰς τὸ ὄρος Σκῶπα πρὸς τὸν ὅσιον ἐρχομένη παρεκάλει αὐτὸν νὰ κείρῃ μοναχήν· ἐκείνου δὲ συμβουλεύοντος αὐτὴν νὰ μένῃ ἐν τῷ κόσμῳ «καὶ φάσκοντος δύνασθαι καὶ ἐν κόσμῳ διὰ πολιτείας ἀρίστης εὐαρεστῆσαι τῷ κτίσαντι», ἡ Στεφανία ἐπέμενε ζητοῦσα νὰ καρῇ μοναχή, προσῆλθε δ' αὐτῇ καί τις ἑτέρα γυνή, τὸν αὐτὸν ἀναλαβοῦσα τῆς μοναχικῆς ἀσκήσεως δίαυλον· ἠσκοῦντο δ' αὗται ἐν προαστείῳ

lendarium Utriusque Ecclesiae Orientalis et Occidentalis· Oeniponte, 1879, τόμ. Α', σελ. 267. Θεοφάνης· Βόννης, τόμ. Α', σελ. 174, ἔνθα τῷ 460 τίθησι τὸν θάνατον τοῦ Συμεών, γράφων «ὁ τῆς μάνδρας πρῶτος, καταδείξας τὴν τοιαύτην ἀρετὴν καὶ σημειοφόρος γενόμενος», ἅπερ, διὰ τὴν μετὰ τὴν λέξιν *μάνδρας* στίξιν, τερατωδῶς, ὡς ἐγᾦμαι, μετέφρασεν εἰς τὴν λατινικὴν ὁ Goar «Symeon, coetus monastici celebratissimus, qui ejusmodi virtutis exemplum factus, prae reliquis antesignatus exhibuit».

[1] Κουβικουλαρία, κατὰ τὴν ἑτέραν τῶν Αὐξεντίου βιογραφιῶν, = θαλαμηπόλος.

τινὶ (ἀγροτικῷ κτήματι δῆλα δὴ) «πλησιέστατα τῷ βουνῷ ἐν ἐπιπέδῳ τυγχάνοντι», ὅπερ ἐκαλεῖτο Γυρῆτα. Τὴν γυναικείαν ταύτην μονὴν Τριχιναρέας ὀνομασθεῖσαν, «ἢ διὰ τὸ τοῦ τόπου τραχύ τε καὶ δύσβατον, ἢ διὰ τὴν τῶν ἐνδυμάτων ἀκανθώδη καὶ σκληρὰν καὶ τραχυτάτην ἐπένδυσιν» ἤγειρεν ὁ Αὐξέντιος *εἰς τὸ ἐπὶ νότον μέρος τοῦ ὄρους, ἐπὶ τὸ πρανὲς καὶ καθόμαλον*[1]. Ἐπειδὴ δ' ὁ τελευταῖος οὗτος ὁρισμὸς ἀποκλείει τὴν ὕπαρξιν τραχύτητος καὶ δυσβασίας, γινώσκομεν δ' ὅτι ταῖς ἐπ' αὐτοῦ συναχθείσαις ἐν τῇ μονῇ Τριχιναρέας ἑβδομήκοντα μοναχαῖς «δίδωσι σχῆμα ὄντως ἀσκητικόν, τριχίνους παρασκευάσας χιτῶνας ἐνδύσασθαι καὶ ὠμοφόριά τινα μέγιστα», «ὡς δυσωπεῖσθαί τινα καὶ μόνον ὁρῶντα τὴν τοσαύτην κατήφειαν, οὔπω γὰρ ἦν ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις σχῆμα τοιοῦτον πώποτε φανέν»[2], οὐ δυσχερῶς συμπεραίνομεν ὅτι ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἡ μονή. Ἐν αὐτῇ, πιθανῶς, ἀπεθησαύρισεν ὁ Αὐξέντιος καὶ *τὰ λείψανα τῶν ἁγίων*, ἃ «Ἐλευθερία ἡ κουβικουλαρία κεκτημένη παρέθετο τῷ μακαρίῳ».

Ἡ μονὴ τῆς Τριχιναρέας ἐσῴζετο κατὰ τὰ τέλη τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, γυναικεία οὖσα, καθὼς καὶ κατὰ τὴν βασιλείαν Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μαρτυροῦντος Στεφάνου τοῦ διακόνου·[3] ἐὰν δὲ ἡ

[1] Στέφανος ὁ διάκονος ἐστὶν ὁ λέγων· Migne, P', 1092.

[2] Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν βιογραφιῶν λαμβάνω τὰς μαρτυρίας.

[3] Μέτιθι τὴν βιογραφίαν τοῦ Στεφάνου· Migne, P', 1070 — 1185.

αὐτὴ ἡ τῶν Τριχιναρῶν, ἐσῴζετο καὶ πολλῷ κατόπι[1].

§

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Αὐξεντίου μανθάνομεν ὅτι μεταξὺ τῆς μονῆς Ὑπατίου τῶν Ρουφινιανῶν καὶ τοῦ ὄρους Ὀξείας ἔκειτο τὸ χωρίον Σιγίδες, τὸ μαρτύριον ἁγίου Θαλαλαίου ἢ Θαλελαίου, τὸ ἐν Φιλίῳ μοναστήριον, καὶ παρὰ τὰς Ρουφινιανὰς ὁ ναὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, οὐ μακρὰν δὲ τῆς Τριχιναρέας ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Ζαχαρίου «ἔν τινι κτήματι τῶν ἐγγὺς διακειμένων λεγομένῳ Θεάτρῳ».

Μετὰ μελέτην τῶν χρονογράφων καὶ κατόπιν ἐρευνῶν ἐπὶ τόπου πείθεταί τις ὅτι τὸ μὲν *Καΐς-ντὰγ* τῆς σήμερόν ἐστιν ὁ βουνὸς τοῦ Αὐξεντίου, τὸ δὲ παρακείμενον αὐτῷ *Ἀϊτὸς-Ντὰγ* (βουνὸν ἀετοῦ) ἐστι τὸ τραχὺ δῆθεν ὄρος Σκῶπα. Ἀμφότερα σήμερόν εἰσιν ἀπεψιλωμένα καὶ φαλακρά.

§

Ἡ μονὴ τοῦ Αὐξεντίου ἠγέρθη πολλὰ μετὰ τὸν ὅσιον ἄνθρωπον ἔτη. Σέργιος ὁ μαθητὴς Αὐξεντίου ἠσκεῖτο ἐκεῖ, μεθ᾽ ὃν ἐμόνασεν ὁ ὑπὸ τοῦ Αὐξεντίου μὲν μοναχὸς καρείς, ἐκ Μυσίας δὲ καταγόμενος Βενδιμιανὸς «πέτραν διάκουφον εὑρὼν καὶ ποιήσας μικρὸν κελλίον, ἀπέκλεισεν ἑαυτὸν ἐκεῖ»[2] μονάσας ἔτη τεσσαράκοντα καὶ δύο, ὧν τὰ μὲν πέντε πρὸς ταῖς ὑπωρείαις, τὰ δ᾽ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἐν αὐτῷ τῷ ἀσκητηρίῳ τοῦ

[1] Miklosich καὶ Müller, Acta Patriarchatus Constantinop. τόμ. Γ', σελ. 49.

[2] Μηνολόγιον Βασιλείου, εἰς τὴν 1 Φεβρουαρίου.

σύρου μοναχοῦ, *διότι οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐκεῖ*[1]. Ἐπειδὴ δ' ἀναφέρονται *μαθηταὶ καὶ συνεργάται* τοῦ Βενδιμιανοῦ, οὐχὶ δ' ὄνομα μονῆς, εἰκάζω ὅτι οἱ μοναχοὶ ἐν ἰδίαις ᾠκοῦντο καλύβαις. Ἴσως ὁ Βενδιμιανὸς ἔζησε μέχρι τοῦ 515. Μετὰ τοῦτον ἀναφέρονται μονάσαντες ἐν τῷ σπηλαίῳ μέχρι τῆς πρώτης τριακονταετίας τοῦ Η' αἰῶνος Γρηγόριος καὶ Ἰωάννης, ὁ προορατικοῦ μετασχὼν χαρίσματος· ὁ Ἰωάννης οὗτος ἔζη ἐπὶ Λέοντος Ἰσαύρου[2], καὶ ὑπ' αὐτὸν ἐγένετο μοναχὸς ὁ ὅσιος ὁμολογητὴς Στέφανος, ὅςτις, μετὰ τὸν Ἰωάννου τοῦ διδασκάλου θάνατον, ἀσκητῶν ἕως εἴκοσι συρρευσάντων, κατεσκεύασεν οἴκους καὶ δωμάτια καὶ πᾶσαν ἀναγκαίαν αὐτοῖς οἰκοδομήν, ἱδρύσας τῷ 744 μονὴν Ἁγίου Αὐξεντίου κληθεῖσαν, ἧς οὐ μακρὰν ἔκτισε στενώτατον κελλίον ἐγκλείσας ἑαυτὸν ἐν αὐτῷ. Τὸ μοναστήριον κατηδάφισε Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Ἰσαύρου Λέοντος υἱὸς τῷ 755. Ἦν δ' ὑπὸ Στεφάνου κατασταθεὶς πρῶτος ἡγούμενος ὁ ἐνάρετος Μαρῖνος.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην, ὁ βουνὸς τοῦ Αὐξεντίου καὶ πάλιν διετέλει συνελκύων ἀσκητάς, ὧν αἱ καλύβαι φρονῶ ὅτι ἠγείροντο κατὰ τὰς τοῦ βουνοῦ πλευράς, διότι ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψοῦτο τὸ φρούριον, τὸ διὰ τῶν ἀναπτομένων πυρσῶν ἐξαγγέλλον τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ἐξ Ἀσίας ἐπέλευσιν πολεμίων[3]· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος οὐχ ὑπῆρχε τὸ φρού-

[1] Βιογραφία Βενδιμιανοῦ ἐν «Νέῳ Παραδείσῳ».

[2] Πρόδηλα χαρίσματα ἐν τῇ σειρᾷ τῶν διαδεξαμένων τὸ τοῦ Αὐξεντίου σπήλαιον.

[3] Theophanis Continuati· Βόννης, σελ. 682.

ριον, καταργηθείσης τῆς τηλεγραφικῆς ταύτης τῶν βυζαντινῶν αἰώνων συγκοινωνίας.

Ἐν τέλει τοῦ Η' αἰῶνος ἐμόναζεν ἐν αὐτῷ τῷ σπηλαίῳ τοῦ ὁσίου Αὐξεντίου Ἐπιφάνιος ὁ ὁσιώτατος, ᾧ προσφωνεῖ Στεφάνου τοῦ ὁμολογητοῦ τὴν βιογραφίαν ὁ διάκονος Στέφανος [1]. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου μέχρι τοῦ ΙΒ' ἀγνοῶ τὰς τύχας τῆς μονῆς· ἀναφέρονται μὲν κατὰ τὰ τέλη τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος αἱ μοναὶ Ρέκτορος καὶ Γαλακρηνῶν, οὐ μακρὰν κείμεναι τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου καὶ μετόχιον ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κεκτημέναι [2], οὐδεμία δὲ μνεία γίνεται μονῆς Αὐξεντίου. Πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐμόναζον ἀσκηταὶ κατ' ἰδίαν, οὐχὶ διότι τοῦτο μαρτυρεῖ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος [3], ἀλλὰ διότι γινώσκομεν τὸν μικρῷ μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ζήσαντα Θεοδόσιον μοναχὸν τὸν Σαρπειώτην, πρὸς ὃν ἔγραψεν ὁ Βαλσαμὼν ἐπιστολὴν περὶ νηστειῶν : αὐτὴν ταύτην, ἣν ἔπεμψε καὶ τοῖς κληρικοῖς τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας [4].

Τὴν μονὴν ταύτην ἀνῳκοδόμησεν ἐκ βάθρων περιφανῆ καὶ πλουσίαν Ἀλέξιος Παλαιολόγος ὁ πάππος τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ὁ κατόπι καὶ μοναχὸς γε-

[1] Migne, τόμ. Ρ', στήλη 1184.

[2] Συναξαριστής· εἰς τὴν 31 Αὐγούστου.

[3] Βλέπε σελ. 20 τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου,

[4] Θεοδώρου Βαλσαμῶνος ἑρμηνεία εἰς τὴν Γ' ἐκ τῶν ἐρωτήσεων μοναχῶν ἔξω τῆς πόλεως ἀσκουμένων πρὸς τὸν πατριάρχην Νικόλαον· ἐν τῷ Δ' τόμῳ Συντάγματος ἱερῶν Κανόνων Ποτλῆ καὶ Ράλλη.

νόμενος, ἴσως ἐν αὐτῇ, καὶ μετονομασθεὶς Ἀντώνιος· ἀλλὰ μετὰ χρόνον οὐ πολύν, τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἕνεκα, καφθεῖσαν καὶ σχεδὸν ἐρειπιωθεῖσαν, ἀνήγειρεν αὖθις περιφανῆ καὶ λαμπροτέραν ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, κτήματά τε προσοδοφόρα προσαφιερώσας αὐτῇ [1], καθὼς ἀφιέρωσε καὶ ἑτέροις ἱεροῖς καθιδρύμασι [2].

Τὸ παρὸν Τυπικόν, ἀτελὲς μένον ἐν τῷ ὑπ᾽ ἀριθμὸν 160 χαρτίνῳ χειρογράφῳ τῆς ἐν Φαναρίῳ Κωνσταντινουπόλεως ἁγιοταφικῆς βιβλιοθήκης, ἐξ οὗ καὶ μετεγράφη [3], στερεῖ ἡμᾶς τῆς γνώσεως τοῦ χρόνου, καθ᾽ ὃν ἐγένετο ἡ ἀνακαίνισις αὕτη ὑπὸ τοῦ Παλαιολόγου Μιχαήλ. Ἀλλ᾽ ἔκ τινων εἰδήσεων ἐκ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Παχυμέρους σταχυολογουμένων εἰκάζει τις ὅτι μικρὸν πρὸ τοῦ 1280 ἦν ἀνῳκοδομημένον τὸ μοναστήριον, πρότερον μὲν ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τιμώμενον, ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔτους ἀνατεθειμένον τῷ ταξιάρχῃ τῶν Ἄνω Δυνάμεων Μιχαήλ. Οὕτω τῷ 1280 κατὰ Ἰούνιον ὁ Παλαιολόγος ἐξελθὼν ἐπὶ στρατείᾳ κατεσκήνωσεν ἐπὶ βραχὺ χρόνου «πρὸς

[1] Σελ. 21 τοῦ μετὰ χεῖρας φυλλαδίου.

[2] Παλαιολόγου χρυσόβουλλον περὶ τῶν δωρηθέντων ὑπ᾽ αὐτοῦ τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ κτημάτων, ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἰω. Σακκελίωνος ἐν «Εὐαγγελικῷ Κήρυκι», τόμ. Η′ σελ. 559—572 καὶ «Πανδώρᾳ», τόμ. ΙΕ′, φυλλαδ. 338.

[3] Τὸ χειρόγραφον ἐγράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος, ἐξέδωκα δ᾽ ἐξ αὐτοῦ τὰ χρυσόβουλλα καὶ πιττάκια τῆς ἐν Χίῳ Νέας μονῆς ἐν τῷ Δ′ τόμῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», συμπληρώσας τὴν ἔκδοσιν διὰ χειρογράφου τῆς ἐν

τοῖς πρόποσι τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου βουνοῦ [1]»· μετὰ δ' ἓν ἔτος, Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ 1281 τοῦ Παλαιολόγου καὶ πάλιν «κατά που τοὺς πρόποδας σκηνουμένου τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου» προσῆλθεν ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Βέκκος «κἀπειδή, μαιμακτηριῶνος λήγοντος, ἡ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων προσήλαυνεν ἑορτή . . . . . τὴν θείαν ἐκτελέσας μυσταγωγίαν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἀρχιστρατήγου κατὰ τὴν ἑορτήν . . . ἀπαλλάττεται [2]». Συμπεραίνω λοιπὸν ὅτι ἡ μονὴ ἦν ἀνεγηγερμένη, ὁ δὲ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἠρέσκετο τοῖς περὶ αὐτὴν τόποις ἐνδιατρίβειν.

Ἐπὶ πόσον ἔτι χρόνον ἡ μονὴ παρέτεινε τὸ ζῆν ἄγνωστον. Ἴσως ἠδαφίσθη μετὰ τὸ 1328, καθὼς εἰκάζουσί τινες [3]. Περὶ τούτους τοὺς χρόνους ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διέπρεπε Νικόδημος ὁ Βατοπεδινός, ἀνὴρ θαυμαστὸς ἐν πράξει τε καὶ θεωρίᾳ, «κατὰ μὲν τὸν Αὐξεντίου βουνόν, ὃς ἀπαντικρὺ Βυζαντίου πρὸς ἀνατολὰς

Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, οὗ μοι παρεχώρησεν ἀντίγραφον ὁ φίλος μητροπολίτης Χίου κ. Κωνσταντῖνος Δεληγιάννης.

[1] Παχυμέρης, Βόννης· τόμ. Α', σελ. 474.

[2] Παχυμ. Α', σελ. 501. Ὁ πολὺς Δουκάγγιος ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ μονὴ ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἀλλὰ συνέχεεν αὐτὴν τῇ κατὰ τὴν νῆσον Ὀξεῖαν ὁμωνύμῳ μονῇ. Σημειώσεις εἰς Ζωναρᾶν· ἐκδόσεως Λ. Δινδορφίου τόμ. Ϛ', σελ. 123. Κωνστάντιος ὁ ἀπὸ Σιναίου γινώσκει τὴν ὑπὸ τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ ἀνοικοδόμησιν ἐπ' ὀνόματι Μιχαὴλ ἀρχαγγέλου· Κωνσταντίου Συγγραφαὶ Ἐλάσσονες σελ. 376.

[3] Mitteilungen des Deutschen Excursions Clubs. Κ/πόλει, τεῦχος Γ', σελ. 45 καὶ ἑξ.

ἐν Χρυσοπόλει πέραν πρὸς τὸ ἄκρῳ κεῖται τῆς Προποντίδος, πᾶσαν ἀρετῆς ὁδὸν (ἠσκηκώς), ἐν τῇ τοῦ Βατοπεδίου δ' ἐς ὕστερον (γενόμενος) [1]».

§

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Καΐς-ντὰγ ὁρῶνται καὶ σήμερον λείψανα κτιρίου λιθοκτίστου, ἐν αὐτοῖς δέ τις ἀνερευνῶν εὑρίσκει πλῆθος ἄπειρον μουσειακῶν, μαρτύριον τοῦ πλούτου τῆς μονῆς.

§

Τὴν πολιτείαν καὶ δίαιταν τῆς μονῆς τῆς ὑπὸ τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ ἀνοικοδομηθείσης καθίστησι γνωστὴν τὸ παρὸν Τυπικόν, οὗ ὁ πρόλογος, ἤτοι τὸ Α' κεφάλαιον, ὡς καὶ τὸ ΙΓ' καὶ τὸ ΙΕ' συμπληροῖ τὰς περὶ τῶν πράξεων καὶ τοῦ βίου, καθὼς καὶ τὰς περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μιχαὴλ γνώσεις ἡμῶν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει 31 Ἰανουαρίου 1895.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ.

[1] Φιλοθέου πατριάρχου λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς Γρηγόριον Παλαμᾶν· Γρηγ. Παλαμᾶ Ὁμιλίαι· ἐκδόσ. Ἱεροσολύμων, 1857, σελ. ιϐ'.

α΄. Ὁ πρόλογος διήγησιν ἔχων εὐχαριστήριον ὡς ἀπὸ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Θεόν.

**Σὸν εὐχαριστήριον εὐμενῶς δέχου
καὶ τὴν ἀπαρχὴν εὐλόγει Θεοῦ Λόγε.**

«Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου». Εὔκαιρον γὰρ ἀρτίως τῇ βασιλείᾳ μου πρὸς Κύριον τὸ τοιοῦτον τοῦ θεοπάτορος ἀναψαλάξαι ῥητόν, καὶ εἰς εὐπρόσωπον θέσθαι τῆς παρούσης τυπικῆς συντάξεως ἀπαρχήν· ἐμεγάλυνε γὰρ οὗτος τὰ ἐλέη αὐτοῦ ἐπ' ἐμοί, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ περιφανῶς ἐνεδείξατο, καὶ οὐ πάλαι μόνον καὶ πρότερον, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁσημέραι, καὶ ὁσῶραι ταῦτα μέχρι τοῦ νῦν μεγαλύνει, καὶ μυρίαις καθ' ἑκάστην περιαντλεῖ με προχύσεσι τῶν ἀῤῥήτων αὐτοῦ μεγαλοδωριῶν. Ζῶον γάρ με τὰ πρῶτα δημιουργήσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Θεός μου καὶ λόγῳ κοσμήσας, τό τε ἡλιακὸν φῶς τοῦτο βλέπειν καταξιώσας, ἀέρος μοι τὴν χύσιν ἐλευθερώσας, ὑδάτων ῥοὰς ἐξαπλώσας, καὶ πᾶν εἴ τι κάλλιστον ἐν τῇ γῇ μοι δαψιλῶς φιλοτιμησάμενος· ἀπ' ἀρχῆς γὰρ διὰ τὸν ἄνθρωπον ὁ φιλάνθρωπος τὸν κόσμον παρήγαγεν, ἵν' ἐξ ὧν οὗτος ἀπολαύει, διά τε τῆς καθ' ἕκαστον αἰσθήσεως διά τε τῆς νοερᾶς τῶν ὄντων καὶ ὑψηλῆς καταλήψεως ἀνυμνῇ καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην· ἐξαιρέτως τοῖς ἄλλοις καὶ τῇδε τῇ κατὰ κόσμον εὐγενείᾳ ἐλάμπρυνε· καὶ γὰρ γονέων με προελθεῖν εὐδοκήσας ἀρετῇ τε καὶ ἠθῶν κο-

σμιότητι περιθρυλλουμένων, καθ' αἷμα καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν περιφανέσιν ἐκείνοις καὶ μεγάλοις βασιλεῦσιν ᾠκείωσε, χρήμασι, κτήμασι καὶ λοιπαῖς περιουσίαις ὠλβίωσε, τιμαῖς ταῖς ἐν τοῖς ἀνακτόροις καιροῖς ἐν διαφόροις ἀλληλοδιαδόχως ἐδόξασεν· ἐῤῥύσατό με συχνῶς διὰ τοῦ πρωτοστάτου τῶν ἀΰλων αὐτοῦ λειτουργῶν Μιχαὴλ, ὃν ἐξ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν ἄγρυπνον φύλακα τῆς ἐμῆς ηὐτύχηκα βιοτῆς, κινδύνων πολλῶν, περιστάσεων χαλεπῶν, φόβων, τῶν μὲν ἐνδοτέρων, τῶν δ' αὖ γε καὶ ἐξωτερικῶν, ἀντελάβετό μου δι' αὐτοῦ ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ μετὰ δόξης προσλαβών με, νικητὴν τοῖς οἰκείοις πολλάκις καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἀνέδειξε. Τί μὴ λέγω τὸ μεῖζον; ταῦτα γὰρ εἰ καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις ἂν ἀριθμείην, ὑπὲρ ἄμμον θαλασσῶν πληθυνθήσονται· καὶ σταγόνας ὑετοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶνος ὑπερελάσουσιν· ηὐδόκησέ τι μέγα θαυμασίως καὶ ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἐλαχίστῳ τῷ τῶν ἁπάντων ἐκτρώματι, καὶ τοῦτο πάντως ἵνα τῇ ἐμῇ ἀσθενείᾳ τὴν ἑαυτοῦ τελειώσῃ ἀπειροδύναμον δύναμιν, καὶ ἀρκοῦσαν χάριν κἀμοὶ ἐπιδείξειεν, ὡς τῷ μεγάλῳ Παύλῳ τῷ σκεύει τῆς ἐκλογῆς. Καὶ γὰρ τοῦ χαμαιζήλου με ἀπάρας βαθμοῦ ἐπὶ τὴν σκοπιὰν ἀνεβίβασε ταύτην τὴν μετέωρον· ὄνομά τέ μοι ἐχαρίσατο τὸ ὑπὲρ ἄλλο πᾶν ἐγκόσμιον ὄνομα, καὶ τῆς βασιλείου ὁλκάδος, ξενοτρόπως καὶ ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος, τοὺς οἴακας ἐνεχείρησέ μοι, οὓς καὶ μέχρι τοῦ νῦν συμβασιλεύων μοι διϊθύνει καὶ παντὸς κοσμικοῦ σάλου καὶ κλύδωνος ἀκατάκλυστον διατηρεῖ· μέντοι γε μετέχοις (1) τούτους καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κραταιότερον καὶ διϊθύνοις φιλοτιμότερον, βασιλεῦ τῶν βα-

---

(1) γραπτ. ἴσως *κατέχοις*.

σιλευόντων καὶ κύριε τῶν κυριευόντων, Θεέ. Ἀλλὰ πόσας δανεισάμενος γλώσσας ἀξίως διηγησαίμην ὅσα ἐποίησε τῇ ψυχῇ μου ὁ Κύριος ἀφ' οὗ με καὶ εἰς τὸ αὐταρχικὸν, ἤγουν αὐτοκρατορικὸν καὶ βασιλικὸν ἀνήγαγε, ἅρμα μυριοπλάσιον; Ἰταλῶν ὀφρῦν, Κα[τα]λ[ών]ων πρίγκηψι καὶ κόμησι συνηριθμημένων εἰς γῆν καταρρίψας, Περσῶν ἀλαζόνα δύναμιν καταλύσας, Μυσοὺς τοῖς στενωποῖς τοῦ Αἵμου καὶ μόνου περιορίσας, καὶ πᾶν ἀλλόθρουν καὶ ἀντίζοα τοῖς Ῥωμαίοις φρονοῦν ὡς σκεῦος κεραμέως συντρίψας καὶ εἰς χοῦν λεάνας, «ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς». Τὸ ξένον, καὶ πᾶσαν ἐκπλῆττον ἀκοὴν καὶ διάνοιαν! ὃ πάλαι βασιλεῖς καὶ πατριάρχαι, γερουσία καὶ δῆμος ἐπεθύμουν μὲν, ἀλλ' ἰδεῖν οὐκ εἶχον, τὴν τῆς περιφανοῦς, λέγω, τῆς δε καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων ἐκ τῆς ἰταλικῆς τυραννίδος ἀνάῤῥυσιν καὶ ἀπὸ ζυγοῦ δουλείας ἐλευθερίαν καὶ ἀπολύτρωσιν, τοῦτ' ἐκεῖνο· ἀλλὰ «τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ;» Φθάνει τελεσθῆναι καινοτρόπως, πολέμων ἄτερ καὶ μόχθων, αἱμάτων ἄνευθεν καὶ τραυμάτων, χρόνοις τοῖς νῦν ὅτε καὶ ἡμῖν ἐκ Θεοῦ τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα ἐνεχειρίσθησαν· τοίνυν καὶ πάρεστι τὴν Κωνσταντίνου τήνδε μεγαλόπολιν ὅσα καὶ βασίλισσαν, περιβεβλημένην τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον καὶ περικαλλῆ στολισμὸν, καὶ τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ ᾠκοδομημένην ὡς πόλιν, εὐκαίρως φάναι τὸ ψαλμικόν· πλήθουσιν ἀγοραὶ ταύτης, ἄμφοδοι, στενωποί τε καὶ ἀγυιαὶ, πλὴν οὐ μιξοβαρβάρου λαοῦ, τὸ φθέγμα φύρδην προϊεμένου, ἀλλὰ τὸ ὅλον αὐσωνικοῦ, καὶ ἀκριβῶς ἐξησκημένου διατρανοῦν τὴν ἑλλάδα γλῶτταν τὴν ὀρθοῤῥήμονα· σεμνεῖα καὶ ἀσκητήρια μοναζόντων καὶ μοναζουσῶν περι-

κοσμοῦσι χοροὶ καὶ τὸν μοναχικὸν ἐν τούτοις εὐπρεπῶς σταδιεύουσι δίαυλον· τοῖς θείοις ναοῖς ἱερέων ἐνασμενίζουσι σύλλογοι, καὶ τὰς συνήθεις αὐτοῖς εὐχὰς καὶ ἱεροτελεστίας τῷ Θεῷ μετ' εὐχαριστίας καθεκάστην προσφέρουσι· τὸ μεῖζον, ἐν τῷ περιωνύμῳ καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐπωνύμῳ ναῷ οὐ προσεδρεύει πατριάρχης ἀλλογενὴς καὶ παρέγγραπτος, ἀλλ' ἰθαγενὴς καὶ ὁμόφυλος, τοὺς ἑαυτοῦ γινώσκων καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἔμπαλιν γινωσκόμενος. Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, ὡς ἐπιτροχάδην εἴρηται τῇ βασιλείᾳ μου καὶ συνοπτικῶς, παρ' ἄλλοις δὲ συγγραφεῦσι φιλοτίμως καὶ πάνυ γε πλατικῶς. διενοεῖτο καθεκάστην ἡ βασιλεία μου καὶ φροντίδα βαρεῖαν εἶχε καὶ σύντονον, τί ἂν μετελθοῦσα, βραχεῖαν ἀντίχαριν καὶ πολλοστὸν ἀντίδωρον ἀπονείμῃ τῷ τοσαύτας, τοιαύτας καὶ τηλικαύτας εὐεργεσίας μεγάλας τε καὶ περιφανεῖς ἐπιδεξαμένῳ ταύτῃ Θεῷ. Τοίνυν καὶ ἀκριβῶς εἰδυῖα ὡς ἃ τοῖς γνησίοις αὐτοῦ προσφέρει [τις;] λατρευταῖς, ταῦθ' οὗτος ὡς ὑπεράγαθος οἰκειοῦται, καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους τιμὴν εἰς ἑαυτὸν ἐπιγράφεται, συνέλαβεν ἡ βασιλεία μου κατὰ νοῦν, ὅπως τὴν εἰς τὸ περιθρύλλητον ὄρος καὶ περιώνυμον, ὃ πάλαι μὲν Πηλούσιον, ἢ Νητρία, ἢ Ταβεννήσιον, ἢ Σκῆτις ἐτύγχανεν ὄν, ἄνδρας φέρον θεοπρεπῶν ἔργων ὡς ἀληθῶς ζηλωτὰς, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας περιφανεῖς βιαστὰς, καὶ τῇ τοῦ θείου Αὐξεντίου κλήσει ἐνσεμνυνόμενον, ἐνιδρυθεῖσαν περιφανῶς καὶ ὀλβίως σεβασμίαν τήν δε μονὴν παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πάππου τῆς βασιλείας μου, τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐκείνου κυροῦ Ἀλεξίου, τοῦ διὰ τοῦ θείου, μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἀντωνίου μοναχοῦ, χρόνῳ, μᾶλλον δὲ ταῖς συχναῖς αὐτοῦ περιπε-

τείαις καὶ ἀλλεπαλλήλοις περιφοραῖς καμοῦσαν, καί, ὃ φασίν, εἰς γόνυ κλιθεῖσαν, ἀνεγείρῃ πάλιν, καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταποιήσῃ, λαμπροτέραν τε ταύτῃ προσθήσῃ τὴν καλλονήν, καὶ τὸν πρὸς ζωάρκειαν τῶν μοναζόντων πορισμὸν ἐπιχορηγήσειε δαψιλέστερον, ἅμα μέν, ὡς εἴρηται, τῷ Θεῷ βραχεῖαν ἀντίχαριν ἐπιφέρουσα, ἅμα δὲ καὶ τοῖς ἑαυτῆς προγόνοις μικράν τινα χάριν, μᾶλλον δὲ μεγάλην τὴν ὀφειλὴν ἀπονεμοῦσα, τοῦτο γοῦν τὸ ἐνθύμιον ὅσά τι σκιαγράφημα ἢ προκέντημα ἡ βασιλεία μου εἰδοποιήσασα καὶ εἰς ἔργον τελεσφορήσασα, τὴν σεβασμίαν τήνδε μονὴν εἰς ὅπερ ἐστὶ σήμερον καὶ ἐν οἷς θεωρεῖται σύμπασιν ἀποκαθιστᾷ, καὶ τῷ μεγάλῳ προστάτῃ αὐτῆς καὶ πρωτοστάτῃ τῶν ἄνω Δυνάμεων, καὶ δι' αὐτοῦ τῷ παντοδυνάμῳ καὶ ὑπεραγάθῳ Θεῷ, ταύτην προσάγει μετ' εὐθυγνωμοσύνης πολλῆς καὶ εὐνοϊκῆς διαθέσεως. Καὶ ταῦτα μὲν ἡ βασιλεία μου· σὸν δ' ἂν εἴη, προστάτα μου, βοηθέ μου, καὶ ἀντιλῆπτόρ μου, τῶν οὐρανίων καὶ ἀΰλων στρατιῶν ἀρχηγέ, καὶ τὰ τῆς μονῆς εἰς τὸ κρεῖττον προκόπτειν καὶ καθ' ἡμέραν ἐπιδιδόναι πρὸς αὔξησιν, καὶ τόνδε τὸν σὸν λαὸν πνευματικῶς καὶ θεοπρεπῶς διεξάγεσθαι, νῦν μὲν παρ' ἀνθρώποις σεμνολογούμενον καὶ τῆς ἀρετῆς θαυμαζόμενον, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι ταῖς τῶν δικαίων σκηναῖς αὐλιζόμενον, καὶ τοῖς τοῦ παραδείσου ἀκηράτοις χώροις ἀναπαυόμενον, ἵνα καὶ ἡ βασιλεία μου, ταῖς σαῖς προστασίαις καὶ ταῖς τοῦδε τοῦ ἱεροῦ παντὸς πολιτεύματος πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην καὶ σωτῆρα πρεσβείαις, συγχωρήσεως τύχῃ τῶν πολλῶν ταύτης ἁμαρτιῶν, τῆς ἐν τῷ μέλλοντι φοβερῷ καὶ ἀδεκάστῳ δικαστηρίῳ ἐκ δεξιῶν στάσεως, καὶ τῆς μετὰ τῶν σῳζομένων ἀποκαταστάσεως. Τοῦτο γὰρ ἡ βασιλεία μου

ὑπὲρ ἄλλο πᾶν εὐθύμως θέλει καὶ εὔχεται, καὶ τυχεῖν ἀναμφιβόλως τοῦδε θαρρεῖ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀμήν.

β'. Περὶ τοῦ ἐλευθέραν εἶναι καὶ αὐτοδέσποτον τὴν μονήν.

Εὐαγγελικὸν οἱ φέροντες φορτίον μένοιεν ἐκτὸς δουλικῆς ζεύγλης βίου.

Πρὸ πάντων τοίνυν θέλει καὶ εὔχεται ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία μου διαμένειν τήνδε τὴν σεβασμίαν μονὴν αὐτεξούσιον καὶ αὐτοδέσποτον, παντὸς ἐλευθέραν ἀρχικῶς καὶ πράγματος καὶ ὀνόματος, ἤγουν ἐφορείας, ἐπιτηρήσεως, πρὸς ἑτέραν ἑνώσεώς τε καὶ ἐπιδόσεως καὶ πάσης ἄλλης δυναστείας σεμνυνομένης τάχα τῷ τῆς κηδεμονίας ὀνόματι· αὐτὴν δὲ κατ' αὐτὴν οἰκονομεῖσθαι καὶ διεξάγεσθαι παρὰ τοῦ κατὰ καιροὺς προεστῶτος καὶ τῶν λογάδων τῆς πνευματικῆς ἀδελφότητος, χρόνῳ καὶ βίῳ, ἔστι δ' οὗ καὶ λόγῳ, τῶν λοιπῶν προεχόντων, ὑπ' οὐδενὸς λογοπραγουμένων, ἢ παρὰ μόνου τοῦ τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων εἰδότος Θεοῦ, πρὸς ὃν καὶ λόγον ὑφέξουσι τῆς τοιαύτης αὐτῶν προστασίας καὶ διοικήσεως· ἂν δέ τις κατ' αὐτῆς πρᾶξαί τι πειράσατο βίαιον, τὸ αὐτεξούσιον ταύτης ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, τὸν τοιοῦτον, ὁποῖος ἄρα καὶ εἴη, ὑπόδικον ἡ βασιλεία μου τίθησι ταῖς βαρυτάταις τῶν ἁγίων Πατέρων ἀραῖς· μέγα γὰρ ἡ ἐλευθερία καὶ [τοῖς γ]ε νοῦν ἔχουσι τῶν ἄλλων ἁπάντων πέφυκε προὐργιαίτερον· πράγματι τοῦτο καὶ Θεὸς βεβαιοῖ τὸν

(2) *προφητικὴ ἴσως.*

ἄνθρωπον πάλαι δημιουργήσας καὶ τιμήσας τῇ αὐτεξουσιότητι· «ἐκβάλετε δὲ» φησὶ καὶ ἡ [πρ..] διαγραφὴ, (2) ἧς ὑποφήτης ὁ πολὺς τὴν θεοπτίαν Μωσῆς, «τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας»· τὸ δέ γε τῆς δουλείας πρᾶγμα καὶ ὄνομα καινοτομία τις δυναστείας, κἀκ τοῦ ἐθνικοῦ νομίμου βεβαία τῷ τῇδε βίῳ παρείσδυσις· ὅθεν ἀφεκτέον μὲν αὐτῆς, τῆς δ' ἐλευθερίας ἀντιληπτέον ἐπὶ συστάσει τῆς μονῆς καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον προκοπῇ· τὰ γὰρ τῶν μοναστηρίων ἀνεπιδέσποτα τῶν ἄλλων τῶν προσώποις ὑποκειμένων εὐθαλέστερά γε καὶ αὐταρκέστερα· τὰ μὲν γὰρ ἀνυστερήτως ὧν ἔχουσιν ἀπολαύουσι, τὰ δ' οὐδὲν ἢ μικρὰ τῶν εἰσόδων ἀπολαύουσι, τὸ πᾶν ἢ τὰ πλείω τῶν κατεχόντων ὡς ἴδια σφετεριζομένων καὶ ταῦτα νεμομένων ὡς ἴδια. Τούτων μὲν οὖν ἅλις· ἡ δὲ προσήκουσα τοῖς ἀρχιερεῦσι τιμὴ ἀξίως ἀποδιδόσθω τοῖς ἱεραρχοῦσι κατὰ καιρὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ μητροπόλει τῆς Χαλκηδόνος ὡς ψυχῶν ποιμέσι καὶ φροντισταῖς, καὶ ἡ εἰωθυῖα ἐπ' ἐκκλησίαις τούτων ἀναφορὰ ἐν ταῖς συνήθεσι γενέσθω συναπταῖς καὶ ἐκτενέσιν εὐχαῖς, δεῖ γὰρ εὐχαὶ εὐχαῖς ἀνταμείβεσθαι, καὶ πνευματικῶν δώρων πνευματι[κῶς] ἀνταπονέμειν τὰς χάριτας, πλὴν προσαγέσθωσαν τοῖς τοιούτοις μητροπολίταις κατ' ἔτος καὶ τρία κανίσκια, ἀνὰ ἓν τὸ καθὲν ὑπέρπυρον ἀξιούμενα, καὶ κηροῦ λίτραι τρεῖς, καὶ οὐκ εἰς πλείονα δόσιν παραβιάσει τοὺς ἀδελφούς. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· ἀπ' ἄρτι δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ προεστῶτος ἐκλογῆς ἀκολούθως ὁ λόγος διεξιέναι μοι βούλεται.

γ΄. Περὶ τῆς τοῦ προεστῶτος ἐκλογῆς τε καὶ προχειρίσεως.

Τὴν ἐκλογὴν μὲν τοῖς μονάζουσι νέμω,
τὴν δὲ πρόβλησιν τοῖς κρατοῦσιν Αὐσόνων.

Τί δὲ καὶ περὶ τοῦ καθηγουμένου ἡ βασιλεία μου εὔχεται· τὰ πρῶτα μὲν πίστιν ἔχειν πρὸ τῶν ἄλλων τὴν εἰς τὸ θεῖον ὀρθήν, ἄμεμπτον βίον, τῷ τῆς ἱερωσύνης κεκοσμημένον σεμνώματι· φρόνησιν σταθηράν, εἴτ' ἐκ παιδείας, ὃ τελεώτερον, εἴδ' οὖν φυσικήν, πρὸς διάκρισιν ἀγαθοῦ τε καὶ μὴ καλοῦ· φρόνημα μέτριον· ἦθος μελίχιον· ζῆλον εὔκαιρον· λόγον πρόσφορον· τρόπον τῇ ἀρίστῃ τῶν ἀρετῶν δακρίσει ἐνσεμνυνόμενον, ἵνα καὶ ὡς λύχνος φαίνῃ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων τῷ περιόντι τῆς ἀρετῆς, καὶ πρὸς αὐτὸν ὡς εἰς ἀρίστην σφραγίδα τυπούμενος τῶν ὑπ' αὐτὸν μοναζόντων ἅπας ὁ σύλλογος ἐκμαγεῖα γίνοιντο κάλλιστα, τοὺς τῆς ἀρετῆς εὐπρεπεῖς χαρακτῆρας ἀκριβῶς ἐντεῦθεν ἀποματτόμενοι· καὶ γὰρ ὃ τοῖς ζωγράφοις ἀρχέτυποι πίνακες, τοῦτο καθηγηταὶ τοῖς μονάζουσι. Τὴν τοῦ καθηγουμένου τοίνυν ἐκλογὴν ἀριστήνηνδε (3) ἡ βασιλεία μου γίνεσθαι βούλεται, πάσης συνεδριαζούσης τῆς ἀδελφότητος καὶ ψυχῆς ἐκ μέσης ἰχνηλατούσης τὸν ἐκζητούμενον, καὶ ἀπαθῶς ὅσα καὶ λίθος γνώμων δοκιμαζούσης τὸν προστησόμενον. Ἀπέστω τοίνυν ἐντεῦθεν χάρις καὶ φιλία τυφλοῦσα πρὸς τὸ φιλούμενον· συναπέστω ταύτῃ καὶ σκοπὸς δυσμενής, ἡ δ' ἀλήθεια παῤῥησιαζέσθω καὶ δοκιμαζέτω τὸν ἄξιον· οὐ γὰρ μικρὸν τὸ ἀτύχημα τοῖς ἐνταῦθα δεκάζουσι, ψυχῶν

---

(3) γραπτέον πιθανῶς *ἀριστίνδην*=ἐκ τῶν ἀρίστων.

προϊεμένοις ὠφέλειαν, ἢ μᾶλλον πραγματευομένοις ἀπώλειαν, ὧν μιᾶς οὐδ' οὗτος ὁ κόσμος ἅπας πέφυκεν ἰσοστάσιος. Εἰ μὲν οὖν πάντες τῶν ἀδελφῶν ἐφ' ἑνὶ συμφωνοῖεν τὸν αὐτὸν ὁμοφρόνως αἱρούμενοι, τοῦτο Θεῷ φίλον· τοῦτο καὶ εὐκταῖον τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ μεγάλη πρὸς εἰρήνην τὴν ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον γλυκυτέραν ὑπόθεσις· εἰδ' ὅπερ ἡ βασιλεία μου ἀπεύχεται, στάσις ἐν τῇ ἐκλογῇ κινηθῇ, πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀδελφῶν ἑτεροζυγούντων καὶ ἄλλον ἄλλου προτιθεμένου καὶ μεγαλύνοντος, φιλίᾳ ἢ ἄλλῳ τινι τρόπῳ οὐκ ἀνεπισφαλεῖ, οἷς τὸ ἀληθὲς πολλάκις εἴωθεν ὑποκλέπτεσθαι, τότε δὴ τῷ κατὰ καιροὺς τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα σὺν Θεῷ διϊθύνοντι ἀνατεθήσεται ἡ τοῦ προεστῶτος ἐπιλογή, ὃς ὑπὸ τῶν παρὰ τῆς ἀδελφότητος πάσης ἐκκριθέντων, παρὼν μὲν ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει δι' ἑαυτοῦ, ἐν ταξειδίῳ δ' ἀποδημῶν διὰ γράμματος, τὸν κατά τε λόγον καὶ ἀρετὴν διαφερώτερον καὶ πρὸς λαοῦ κυβέρνησιν δεξιώτερον ἐκλέξεται, καὶ τὴν προστασίαν ἐμπιστεύσει τῆς μονῆς, καὶ ὁ ἐκλεγεὶς ἐκ παντὸς ἥξει τῇ ἐπιλογῇ· ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις τὸ ἀδυσώπητον οὐκ ἀκίνδυνον· εἶτα, κατὰ τὴν εἰωθυῖαν τοῖς βασιλεῦσι προχείρισιν, τὴν αὐτὴν παρὰ τοῦ βασιλέως ῥάβδον καὶ βακτηρίαν ἐγχειρισθήσεται, τῇ μὲν πατρικῶς τοὺς φρεσὶ νηπιάζοντας σωφρονίζων καὶ δέει τρέψων πρὸς τὸ εὐθές, τῇ δὲ τοὺς πολιῶντας χρόνῳ ἢ καὶ φρονήματι καὶ τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς ἐγγεγηρακότας πόνοις ὑποστηρίξων καὶ παρακαλέσων ὡς δύναμις, ἢ ὅσα ποιμὴν ἀγαθὸς καὶ οὐ μισθωτὸς τὴν μὲν ποίμνην ἐλάσων πρὸς εὔνομον χῶρον καὶ εὔυδρον, τοὺς δὲ λύκους ἀπελάσων μακράν, ἐπιτροχάδην αὐτοὺς καὶ ἰσχυρῶς ἀμυνόμενος· μετὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως προχείρισιν λήψεται ὁ προεστὼς ἐξ ἀνάγ[κης

καὶ τὴν συνήθη σφραγίδα παρὰ τοῦ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Χαλκηδόνος κατὰ καιροὺς προεδρεύοντος· θέλει γὰρ τοῦτο ἡ βασιλεία μου καὶ ὁλοσχερῶς ἀποδέχεται· εἶτα, τῶν μοναχῶν ἕκαστος, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ ἐσχάτου, τὸ γόνυ κάμψας μοναχικῶς, ὡς προεστῶτι τούτῳ δώσει τὸν ἀσπασμὸν, καὶ πάντες γνωριοῦσι τὸν κοινὸν ποιμένα, καὶ ταῖς τούτου ὑποπεσοῦνται ἀναμφιβόλως ἐπιταγαῖς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὐθιγενοῦς καὶ ἀφ' ἑστίας εὑρεθέντος τοῦ προεστῶτος, ὃ καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖται ἡ βασιλεία μου· εἰ δ', ὅπερ ἀπείη, δεήσει θύραθεν ἐκλέξασθαι τὸν ἡγούμενον, εἴτε διὰ τὸ τοὺς τῆς μονῆς ἐποίκους ἀδελφοὺς εὐλαβεῖσθαι ἴσως καὶ τῇ τοῦ ἀξιώματος ὑπεροχῇ τὴν προστασίαν ἀπαρνεῖσθαι, ἐπεί περ οὐδὲν ἐπιστασίας ψυχῶν ἐργωδέστερον, εἴτε διὰ τὸ τῶν ἁπάντων ἀνίκανον, οὐ παρὰ τὴν οὐκ εὔτονον ἴσως πρὸς τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα ἐπιμέλειαν, ἢ διὰ τὴν εἰς ἀρετὴν καὶ ἀγωγὴν σπουδαίαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ὅτι περ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα, εἰ καὶ ἐν τούτοις τὸ χάρισμα τῆς ἀρχῆς, οὐ γὰρ ὁ δόκιμος στρατιώτης ἐκεῖνος ἄρξοι ἂν καὶ στρατοῦ, οὐδ' ὁ δεξιὸς ἐρέττειν καὶ κυβερνήτης εἴη ἂν αὐτὸς ἀκριβής· εἰ τοίνυν δεήσει ξεναγῆσαι καθηγητὴν, κατὰ δεύτερον πλοῦν, οὐκ ἀπόβλητον, πλὴν προσεκτέον ἐπιστῆσαι διδάσκαλον ἀρετῆς, μὴ κακίας ἀρχέτυπον, σκοπὸν μὴ πολέμιον, ποιμένα ἀγαθὸν, καὶ μὴ λύκον ὠμηστήν· (4) οὐ μόνον γὰρ ἀνυπόκριτος ἀρετὴ περισπούδαστον, καὶ πρὸς ἀρχὰς μεγάλας ἐπίλεκτον, ἀλλὰ καὶ σκηνὴ πολιτείας ἐπαινετῆς, ἄλλον τὸν ἐκτὸς ἐπιδεικνύουσα καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον

(4) ἡ λέξις ἐν τῷ χειρογράφῳ κακῶς γράφεται· ἔστιν ἀναγνῶναι *αὐλιστὴρ*, ἢ *εὑρητήρ*.

ἕτερον ὑποκρύπτουσα, ὃς καὶ τῷ ἐν Εὐαγγελίοις τάφῳ παρεικασθείη ἂν προσφυῶς, ἔξωθεν μὲν κεκονιαμένῳ καὶ ἀπατῶντι τὴν ὅρασιν, λειψάνων δ' ἐντὸς μυσώντων (5) πεπληρωμένῳ καὶ βαρεῖαν ἐκπεμπομένων καὶ δύσοσμον τὴν ἀποφοράν. Φυλακτέον τοίνυν ἐντεῦθεν τὴν ἐκ προσχήματος ἀπάτης συναρπαγήν· ταὐτὸν γὰρ συμβαίνει τοῖς μὴ ἀκριβῶς καὶ ἐμμελῶς τὰ τοιαῦτα περισκοποῦσιν, ὃ καὶ τοῖς ἰχθῦσι συχνόν, περιχαίνουσι μὲν ἤδη πρὸς βρῶσιν, ὀλέθρῳ δὲ δεινῷ περιπίπτουσι. Δοκιμαζέσθω τοίνυν, ὡς εἴρηται, καὶ ὁ θύραθεν προεστώς, τοῦ τρόπου καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας (6) σαφὲς παραστήσας ἐχέγγυον· ταύτης γὰρ μὴ προσούσης, ἀνάγκη τοὺς αὐτῷ μαθητευομένους ἕτερα μανθάνειν ἀντ' ἄλλων, ἴσως καὶ τὰ δοκοῦντα μὲν ἀσφαλῆ, ὄντα δὲ μᾶλλον διὰ τὸ τὴν διάγνωσιν ἐπιλείπειν ὀλέθρια καὶ ἀκροσφαλῆ. Ὁ δέ γε τοιοῦτος καθηγούμενος τὴν συνήθη τάξιν καὶ κατάστασιν τῆς μονῆς ὀφείλει κατέχειν ἀπαραποιήτως πάντη καὶ ἀπαραλλάκτως, καθὼς καὶ ἥδε ἡ παρὰ τῆς βασιλείας μου τυπικὴ θεσπίζει διάταξις· φιλεῖ γὰρ πολλάκις ὁ ἐπείσακτος ἐξουσίας δραξάμενος μετακινεῖν τοὺς ὅρους ἧς ἂν προσταίη μονῆς, καὶ οὓς οἶδεν ἀνέκαθεν ὑποτίθεσθαι, τὴν ἀρχαίαν ἀνατρέπων καὶ συνήθη κατάστασιν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

---

(5) ἡ λέξις δυνατὸν ἀναγνωσθῆναι καὶ *μὴ ζώντων*, οὐ σαφῶς γεγραμμένη.

(6) ἄνω τῆς λέξεως πολιτείας ἡ αὐτὴ χεὶρ ἔγραψεν *ἐμπειρίας*.

δ'. Πρὸς τὸν προεστῶτα.

Παραίνεσιν δέδεξο τήνδε προφρόνως,
σὺ τῆς μονῆς πρόεδρε, καὶ κράτυνέ μοι.

Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενομένη ἡ βασιλεία μου καθ' εἱρμὸν καὶ τῆς πρός σὲ τὸν προεστῶτα διαλέξεως δεόντως ἀπάρχεται. Χρεὼν γὰρ καὶ σοὶ τὰ ἱκανὰ προσειπεῖν. Οἰκονομίαν τοίνυν, εὖ ἴσθι, πεπίστευσαι, μοναχῶν καθηγητὰ καὶ διδάσκαλε, καὶ ποιμαίνειν τὸ ἱερὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον ἄνωθεν ἀποτέταξαι. Μή σοι γοῦν ἡ προστασία γένοιτο πρόφασις ἀναπαύσεως, μηδ' ἀποκάμης πρὸς πόνους σωτηρίους πνευματικούς, ὑπὲρ ὧν μισθός σοι πρὸς τὸ μέλλον ἀπόκειται πολλαπλάσιος· εἰ μὲν γὰρ ἔπαθλον ἀρετῆς ἡ προστασία προέκειτο, ἔδει πάντας τοὺς ἄρχοντας ἀναπαύεσθαι, προσγεγονότος τούτοις τοῦ ἀρχικοῦ· εἰ δ' ἀναλογοῦντες τῇ ἀρχῇ προτίθενται καὶ οἱ κάματοι, καὶ ἀρχὴ οὐκ ἔστιν ἕτερον εἰ μὴ ἀρετῆς δοκιμή, ἐπιδεικτέον ὡς ἐν πελάγει τῷ πνευματικῷ ἐπαγγέλματι σπουδαίαν καὶ εὐθύπλουν τὴν τῶν ψυχῶν σωτηριώδη κυβέρνησιν, ἢ καὶ πολλῆς τὰ μάλιστα τῆς τοῦ κυβερνήτου δέεται νήψεως· καὶ γὰρ ἀγαθοῦ κυβερνήτου κἂν μικρά τις ἀνάπτωσις μακρὰν τοῖς λοιποῖς πλωτῆρσι προὐξένησε τὴν κατάπτωσιν· ἓν μὲν οὖν ἀρχὴ τῷ πράγματι τῇδε διαφορᾷ, [τὸ] τῶν ἀρχομένων πολυσχιδές· καὶ ὁ ταύτην ἀναδεξάμενος ἔχει πολυωνυμεῖσθαι ἂν προσφυῶς, πότε μὲν πατήρ, ἄλλοτε προεστώς, ἔστιν οὗ ποιμήν, κυβερνήτης, ὁδηγός, σκοπός, διδάσκαλος, ἅλας, λύχνος καὶ φῶς προσαγορευόμενος· ὀφείλει γὰρ πατρικῶς τοῖς ἀσθενοῦσι συνασθενεῖν, ἀρχικῶς τοῖς πολεμουμένοις προασπίζειν, ὡς κυβερνήτης

τὸ κινδυνεῦον (7) ὑπερανέχειν τοῦ κλύδωνος, ὡς ποιμὴν εἰς τόπον χλόης τὸ ποίμνιον κατασκηνοῦν, καὶ ἐπὶ ὕδατος ἐκτρέφειν πνευματικῆς ἀναπαύσεως, ὡς σκοπὸς τοῖς ἐπισκοπουμένοις προσημαίνειν τῶν ἐπιβούλων τὴν ἔφοδον, ἐκπαιδεύειν τὸ νηπιάζον τὴν σύνεσιν ὡς διδάσκαλος· ὡς ἅλας ἀρτύειν ταῖς ἀρεταῖς τὸ λειπόμενον πνευματικῆς νοστιμότητος, ἢ στύφειν τὸ χαῦνον καὶ πρὸς τὸ σήπεσθαι πρόχειρον· ὡς λύχνος καὶ φῶς τὴν τῆς ἀρετῆς πορείαν παρέχειν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένοις ἀπρόσκοπον· καὶ ἁπλῶς πᾶσι τὰ πάντα γίνεσθαι, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. Ὁ δὲ τούτων λειπόμενος ἄρχει μέν, πλὴν οὐ χριστιανικῶς, οὐ πνευματικῶς, οὔμενουν· ἀλλ' ἐθνικῶς, ἀλλὰ σαρκικῶς· βίᾳ κρατῶν μᾶλλον ἢ ἐπαινουμένῃ πειθοῖ καὶ ἐναντίᾳ τῷ τῶν ἀποστόλων κορυφαίῳ Πέτρῳ, οὕτω πως λέγοντι· «ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες, μὴ ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τοῦ κλήρου, ἀλλ' ὡς τύποι τοῦ ποιμνίου γινόμενοι». Ἄρχε τοιγαροῦν οὕτω, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ὑποθήκην, ὁ τὴν προστασίαν ἐγκεχειρισμένος τῶν ἀδελφῶν, τοὺς μὲν καλῶς ἔχοντας ὑποστηρίζων, τοὺς πίπτοντας ὅση δύναμις ἀνεγείρων, σπλάγχνοις πατρικοῖς ἐπίσης πάντων κηδόμενος, ἑκάστῳ τὰ δέοντα καθ ἑαυτὸν συμμετρούμενος· πρός τε ἡλικίαν καὶ ἕξιν τοῦ σώματος καὶ ζωῆς τῆς πάλαι συνήθειαν· ἐντεῦθεν γάρ, ὃ καὶ παράδοξον, θαυμασία τις ἰσότης ἐξ ἀνισότητος, ὡς κἂν ἄλλοις εὕροι τις ἂν καὶ ἐξ ἰσότητος ἀνισότητα· ποῦ γὰρ ἂν εἴη ἰσότης ἐκ τῆς

---

(7) ἡ σύνταξις ἀσαφὴς ἐνταῦθα, ὡς ἐγᾦμαι.

τοῦ προεστῶτος διακρίσεως, εἰ τοῦ αὐτοῦ ἀπολαύει νέος καὶ γέρων, ἀστικὸς καὶ ἀγροῖκος, ὑγιὴς καὶ νοσῶν; Ἤκουσας πάντως, ὦ τῆς δε καθηγεμὼν τῆς μονῆς, καὶ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν κορυφαῖον εἰπόντος ἀπόστολον· «Εἰ φιλεῖς με, Πέτρε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου», καὶ τοῦτο οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ τρὶς, τῶν δύο ἐπέκεινα. Σύνες γοῦν τὸν ὄγκον τῆς πνευματικῆς προστασίας· μίμησαι τῆς ἀποστολικῆς ἐκθύμως ποιμάνσεως τὸ ἐκτύπωμα, καὶ ποίμαινε μετ' ἐπιμελείας τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, ἵν' οὕτω καταρτίσας λαὸν περιούσιον εἰς ἡμέραν καυχήσῃ Χριστοῦ λέγων «Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοὶ ἔδωκεν ὁ Θεός». Ἐπὶ τούτοις πᾶσι περιποιοῦ σαυτῷ τὸ ἀνεπίληπτον πάντοθεν, πᾶσαν μὲν σωματικὴν συγγένειαν παραιτούμενος, μόνοις δὲ τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς καὶ τέκνοις. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γεγονυῖα ἡ βασιλεία μου καὶ τοῦτο βούλεται γινώσκειν ὅτι ἐξ ἀνά[γκης] πάντα τηρεῖν ὀφείλεις τὰ διατεταγμένα περὶ πάσης μοναχικῆς τάξεως καὶ ἀρχικῆς καὶ ὑποτακτικῆς καταστάσεως.

ε'. Πρὸς τοὺς μοναχοὺς ὁμιλία.

Τούς δε κρατοῦντες, ὦ μονασταὶ, τοὺς ὅρους καλῶς κατευθύνοισθε καὶ σώζοισθέ μοι.

Καὶ ὑμῖν δὲ τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς τοῦτ' ἐκεῖνο ἡ βασιλεία μου εὔχεται, ὃ καὶ περὶ τῶν πιστευσάντων ἐν ταῖς τῶν Ἀποστόλων Πράξεσι γέγραπται, ὅτι «ἦν αὐτῶν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία», καὶ οὐδείς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς τὰ πάντα κοινά. Τοῦτο τῆς ὑμετέρας ἔστω συνοδίας

ἀρχέτυπον· τοῦτο τρόπος τοῦ μοναδικοῦ πολιτεύματος, ὁμοψυχεῖν ἀλλήλοις, καὶ τοὺς διαφόρους τοῖς σώμασι ταῖς καρδίαις οἷον ἐνίζεσθαι, καὶ σὺν ὁμονοίᾳ συντρέχειν ἀγωνιστικῶς ἐν μοναχικοῖς ἁμιλλήμασι, καὶ ταῖς ἀλλήλων μὲν ἐπευφραίνεσθαι προκοπαῖς τε καὶ ἐπιδόσεσι, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς τὸ ἐπάγγελμα ψευδομένοις καὶ ἀτάκτως τὴν τῆς μοναχικῆς πολιτείας στελλομένοις ὁδόν, μηδέν τι τῶν ἐπὶ γῆς ἐξιδιούμενοι, ἀλλὰ διατροφαῖς καὶ σκεπάσμασι μόνοις ἀρκούμενοι, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ἐκ πρυτανείου χορηγουμένοις κοινοῦ, μή ποτε τῇ τοῦ πλείονος ὀρέξει στραφείς τις ὡς κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον τὸ τῆς τοῦ Λὼτ γυναικὸς πάθῃ, ἢ τὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀροτῆρος δι' αἰτίαν παλινστροφίας τῆς βασιλείας ἐκπεσόντος τῶν οὐρανῶν. Οὐ γὰρ τὸ εὔξασθαι περισπούδαστον, ἀλλὰ τὸ τὰς εὐχὰς ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ ἀξιάγαστον· ὅσον γὰρ θεραπεῦσαι τὸ θεῖον καὶ πρὸ τοῦ ἐπαγγείλασθαι μισθῶν ἄξιον, τόσης τὸ ὁμολογῆσαι καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ψεύσασθαι δίκης ὑπόχρεων· τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς ὑποφαίνεται Σολομὼν «κρεῖσσον, εἰπών, μὴ εὔξασθαι, ἢ εὔξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι»· καὶ αὖθις «ἀνδρὶ παγὶς ἰσχυρὰ τὰ ἴδια χείλη». Τὴν μέντοι πρὸς τοὺς προεστῶτας ὑμῶν ὑπακοὴν Παῦλος ὁ κλεινὸς ἀπόστολος ὑποτίθησι· «πείθεσθε, γάρ φησί, τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε»· καὶ τὴν αἰτίαν εἰς τὸ ἑξῆς προτιθεὶς οὕτω πως ἀκολούθως ἐπάγει «αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες»· ἠκούσατε δὲ καὶ τοῦ Κυρίου μου λέγοντος ὅτι «καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός». Διδάχθητε τοίνυν ἐντεῦθεν μέτρον εὐηκοΐας, καὶ ἀκολουθήσατε κατόπιν

Χριστοῦ, διὰ Χριστὸν τοῖς ἐν Χριστῷ πατράσιν ὑμῶν ὑπακούοντες· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· «ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ»· ὃ τοῖς ἀποστόλοις μὲν ἐλέχ[θη] τὰ πρῶτα, μετ' ἐκείνους δὲ καὶ πᾶσι τοῖς ἀποστολικὸν λαχοῦσι διδασκαλίας ἀξίωμα καὶ πολιτείας ἐπάγγελμα. Πάντα λοιπὸν τρόπον τοῖς πατράσιν ὑμῶν ὑποτάγητε· ἢ ὡς υἱοὶ φιλοπάτορες δι' ἀγάπην ἀληθινὴν ἢ διὰ φόβον, ὡς δοῦλοι, διὰ Χριστὸν, καὶ κοινῇ καὶ ἀεὶ πάντες τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπακοὴν ἐπιδείκνυσθε, μακράν που τὴν παρακοὴν καὶ εἰς ἀφάντωσιν ἀποτρέποντες· ὅσον δ' αὕτη κακὸν καὶ ὁ προπάτωρ [δείκνυσιν] αὐτὸς παρακοῆς ὑποστὰς δίκην, κἀντεῦθεν ἑαυτῷ καὶ ἡμῖν παραπέμψας τοῦ θείου παραδείσου τὴν στέρησιν καὶ τὴν ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου ποριζομένην μοχθηρὰν ζωὴν καὶ ἐπίπονον. Ἐὰν πολλάκις, οἷα πολλὰ συμβαίνειν φιλεῖ, λάθῃ τι τῶν δεόντων τὸν προεστῶτα, τὸ θεῖον γὰρ καὶ μόνον ἀλάθητον, τὸ μὲν πλῆθος ἡσυχαζέτω, καὶ ἔστω, κατὰ τὸν θεῖον φάναι Δαυὶδ, «ὡς ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς»· οἱ δὲ λόγῳ καὶ ἀρετῇ καὶ τῇ τοῦ χρόνου ἀρχαιότητι διαφέροντες ὑπομιμνησκέτωσαν τῷ προϊσταμένῳ τὸ δεόμενον διορθώσεως· οὐ φιλονείκως, ἀλλ' ἠπίως· οὐκ ἀντιῤῥητικῶς, ἀλλ' εὐνοϊκῶς· ὀφείλοντος καὶ αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ὑπόμνησιν ὡς χάριν προσδέχεσθαι, καὶ εὐχαριστεῖν τοῖς τὸ λανθάνον τοῦτο γνωρίσασι, καὶ τοῖς ἔργοις διορθοῦσθαι τὸ ἀπεικὸς καὶ σφαλλόμενον. Εἰ δ', ὅπερ ἀπεύχεται ἡ βασιλεία μου, στάσις ἐντεῦθεν μέσον τοῦ προεστῶτος ἀναφθῇ καὶ τῶν ἀδελφῶν, τότε τῷ κατὰ καιροὺς βασιλεύοντι τὰ τῆς ὑποθέσεως ἀναχ[θήσεται], κἀκεῖνος, δι' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ τὴν ἡμετέραν χάριν, δι'

ἑαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου τῶν κατὰ πνεῦμα προσῳκειωμένων αὐτῷ καὶ τὰ πνευματικὰ διακρίνειν ἐπισταμένων τὸ διεστὸς συνάξει, (8) τὸ μαχόμενον εἰρηνοποιήσει, ἢ καὶ ἄλλως, ὡς θείᾳ κεκασμένος συνέσει, τὸ σφαλλόμενον διορθώσεται. Ἕκαστος δὲ ὑμῶν ἣν ἔλαχε τάξιν, ἀδελφοί, τῷ τῆς ἀδελφότητος σώματι μὴ πάντως ὑπερβαινέτω, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ συνοδείᾳ συμμέλειαν μετ' εὐχαριστήσεως στεργέτω, καὶ μηδεὶς ὑβριοπαθείτω τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς ἀποταχθεὶς ἴσως κατὰ λόγον χειρὸς ἢ ὅσα καὶ.......... ὑποτεθεὶς ἑτέρου γλώττης ἢ ἀκοῆς ἢ ὄψεως τόπον ἐπέχοντος· (9) συμφερόντως γὰρ ὁ Θεὸς ἅπασι τὸ κατ' ἀξίαν χαρίζεται, καὶ τοὺς βαθμοὺς παρέχει συμμέτρως ταῖς προαιρέσεσι, καθὼς κἀκ τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις διανομῆς τῶν ταλάντων μανθάνομεν. Ἕκαστος τοίνυν τῶν ἐλαχίστων ἑκὼν μετριαζέτω καὶ ὑποχωρείτω τοῖς κρείττοσιν· εἰ δέ τις μὴ σωφρονῶν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖ καὶ τῶν αὐτῶν ἀξιοῖ πάντας ἀδιαφόρως, ἵν' οὕτω καὶ αὐτὸς ἐλάχιστος ὢν συναριθμῆται τοῖς μείζουσιν, εἰ μὲν ἡσυχάσει, συγγνωμονείσθω· εἰ δ' ἐπιμείνει τοῖς αὐτοῖς, καὶ μετὰ πλείστης παραινέσεως ἐκκοπτέσθω τῆς ἀδελφότητος καὶ ἐξωθείσθω κἀκ τῆς μονῆς, ἵνα μὴ διαστρέψῃ καὶ τοὺς ἀφελεστέρους καὶ σύγχυσις ἔνθα γένηται τῷ κοινῷ· «ὁμιλίαι γὰρ κακαὶ φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ», κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὡς καὶ λοιμώδης ἐλωβήσατο νόσος τὰ προσπελάζοντα σώματα. Πρὸς τοῖς ἄλλοις κοινῇ καὶ τὰς ἰδιαζούσας φιλίας καὶ ὁμιλίας φυλάξασθε· ταῦτα γὰρ οὐ μόνον σκανδάλων καὶ μεγάλων ὑποψιῶν αἰτία τοῖς ἀδελφοῖς,

---

(8) προσφυέστερον ἔδει γραφῆναι *συνάψει*.

(9) πάντως ἐξερρύησαν λέξεις τινὲς ἐκ τοῦ χωρίου.

ἀλλὰ καὶ ἄλλως βλαβερὰ καὶ ὀλέθρια. Οἱ διακονοῦντες καί τινων εἰδήμονες τεχνῶν μηδέν τι μηδενὶ παρεχέτωσαν, ἄχρι καὶ τοῦ μικροτάτου, παραγενομένου τοῦ προεστῶτος ἢ καὶ τοῦ οἰκονόμου· εἰ δέ τις ἐπὶ τούτοις ἁλῷ, τὰ πρῶτα μὲν νουθετείσθω δὶς καὶ τρὶς, εἶτ' ἐπιτιμάσθω· προσμένων δὲ ἀδιόρθωτος, καὶ τῶν αὐτῶν ἀναισχύντως ἐχόμενος, ἐκδιωκέσθω τῆς μονῆς, ὡς μὴ τῷ ζυγῷ τῆς εὐταξίας καὶ τῆς εὐπειθείας ὑποταττόμενος.

στ΄. Περὶ τῆς ποσότητος τῶν μοναχῶν.

Δεκὰς τετραπλῆ τῶν μοναστῶν τὸ στῖφος.
Νῆστις [ὁ Σωτὴρ καὶ γὰρ] ἡμέραις τόσαις.

Ἀπάρτι δὴ καὶ περὶ τῆς τῶν μοναχῶν ποσότητος ἔγνω δεῖν ἡ βασιλεία μου διατάξασθαι· τοίνυν τοὺς ἐν τῇδε τῇ μονῇ τὸν μονήρη βίον διάγ[ειν] ἐπανῃρημένους εὐλαβεστάτους ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς μηδέποτε τὸν ἀριθμὸν ὑπερβαίνειν τῶν τεσσαράκοντα θεσπίζει ἡ βασιλεία μου· οἱ μὲν οὖν ἐκ τούτων δεκαὲξ διὰ παντὸς προσανέξουσι τῷ ναῷ, καὶ τῆς θείας δοξολογίας κατὰ τὸ ἔθος ἐκθύμως ἐπιμελήσονται· τοῖς δ' ἑτέροις τέσσαρσι πρὸς τοῖς εἴκοσι πᾶν ἔργον ὑποτεθήσεται ὑπηρετικὸν, [ἀγε ;] λικόν τε, καὶ ἀγροικικὸν, ὥστε δεῆσαν ἄλλοτε ἄλλοις σχολάζειν καμάτοις ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τῆς μονῆς, καὶ ὅτε καὶ ἔνθα παρὰ τοῦ προεστῶτος ὁρίζονται, διακονεῖν καὶ ἐργάζεσθαι ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ, ὡς ἂν ἡ χρεία τῆς μονῆς ἀπαιτείη, καὶ ὡς [ἕκαστος] ἔχῃ τέχνης τε κα ἐπιτηδεύματος. Οὐκ ἀναβαλοῦνται γοῦν οἱ τοιοῦτοι, οὐ

γογγυσμὸν ἐκπέμψουσιν, οὐχ ὑπ' ὀδόντα λαλήσουσιν, οὐκ ἀνακρινοῦσι τὴν τοῦ προεστῶτος ἐπίκρισιν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ὑπακούσουσι, καὶ τὸ συχνῶς τοῖς μοναχοῖς (10) προσχδόμενον «εὐλόγησον» προσφωνήσουσι. Πλὴν οὐδὲ τούς δε τοὺς διακονητὰς ἀπολιμπάνεσθαι τῆς συνάξεως ἡ βασιλεία μου βούλεται, ὁπηνίκα μὴ καιρὸς καλείη διακονήματος· ἀλλ' οὐδ' οἱ τῇ ἐκκλησιαστικῇ προσανέχειν ἀφορισθέντες ὑμνολογίᾳ τὴν ἐκεῖσε προβαλοῦνται σχολὴν, ἴσως καὶ τὸ ἐν ψαλτῳδήμασι δόκιμον, ἀλλ' εἴ τινα καὶ τούτων εἰς διακονίαν ὁ προεστὼς ἐγκρινεῖ, καὶ οὗτος τῆς ἐπιταγῆς τοῦ προεστῶτος ἀνυπερθέτως ἀκούσει, καὶ τὸ κελευσθὲν ἑτοίμως ἀποπληρώσει· καὶ γὰρ ὑπακοὴν ἐκπαιδεύεσθαι σύμπαντας ἡ βασιλεία μου βούλεται· οἷον δὲ τοῖς μονάζουσιν ὑπακοὴ, μάρτυς ἀκριβὴς τὸ τῆς μοναχικῆς λειμωνίας εὐανθὲς φυτὸν καὶ πολύκαρπον, ὁ ἱερὸς καὶ θεῖος Ἀκάκιος, ὃς [οἷς] (11) κατώρθωσε καὶ τέκνον τῆς ὑπακοῆς ἀραρότως ἔλαχεν ὀνομάζεσθαι.

ζ'. Περὶ τῆς τῶν διακονητῶν προχειρίσεως.

Διακονητῶν ἐνθάδε προχειρίσεις
σκοπῶν, μονῆς πρόεδρε, σὺν λόγῳ τίθει.

Προχειριζέσθωσαν δὲ παρὰ τοῦ ἡγουμένου κατὰ τὴν συνήθειαν διακονηταὶ σπουδαῖοι καὶ δεξιοὶ τῶν πάντων τῷ προεστῶτι συμφροντισταὶ, καὶ τῶν καμάτων συμμερισταὶ, καὶ ἐντρεχεῖς πρὸς ἀρίστην πρόνοιαν καὶ κυβέρνησιν τῶν τῆς μονῆς ἁπάντων ἀκινήτων καὶ κινη-

---

(10) ἄνωθεν τῆς λέξεως ἡ αὐτὴ χεὶρ ἔγραψε *μοvασταῖς*.

(11) ἐν τῷ χειρογράφῳ: *ὅς οἷς*, ὅπερ πρόδηλον λάθος.

τῶν· οὐδὲ γὰρ εἷς ἱκανὸς διαφόροις πράγμασιν ἐξαρκεῖν, περισπασμοῖς πλείοσι κάμνων καὶ θᾶττον ἑλκυόμενος, κἀντεῦθεν πάντων ὀκνηρότερον ἀντιλαμβανόμενος. Καταστήτω τοίνυν πρὸ πάντων πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος, πραγματικῇ γνώσει τῶν πολλῶν διαφέρων, καὶ πάντα τὰ τῆς μονῆς διέπων πραγματικά, καὶ τῇ πολυσχιδεῖ τῶν πραγμάτων διοικήσει ἐπιμερίζων ἑαυτόν, καὶ παντοίως ἀγωνιζόμενος ὅπως ἂν τὰ ἐν τῇ μονῇ συνεστῶτα, τὰ οὐκ εὐσύστατα, τὰ ἀπρόσφορα, τὰ μὲν ἐπιδοῖεν, τὰ δὲ συσταῖεν, τὰ δ' εὐπρόσφορα γένοιντο· οὗτος, εἰδήσει τοῦ καθηγουμένου καὶ προτροπῇ, γεωργοῖς, ἀμπελουργοῖς ἐπιτάξει τὰ τοῖς ἔργοις ἀνήκοντα, διεγερεῖ τοὺς βουκόλους, τοὺς τῶν προβάτων νομεῖς πρὸς βελτιώσεις τῶν ἐπιτεθέντων αὐτοῖς, καὶ ἐπισκέψεται τούτους συχνῶς καὶ ἀνακρινεῖ· ἐκλέξεται μοναχοὺς ἢ ἄλλως μικτούς, τὴν ὑπόληψιν ἀκαταγνώστους, καὶ βουλήσει τοῦ προεστῶτος ἐπιστήσει τούτους τοῖς κτήμασι τῆς μονῆς. Πρὸς τούτοις καὶ ἐκκλησιάρχης προβαλλέσθω τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας εἰδήμων καὶ θερμὸς ζηλωτής, ἀρετῆς καὶ γνώσεως μέτοχος, γρήγορος καὶ νηφάλιος, ὡς τῇ τούτου νήψει καὶ γρηγορότητι καὶ τοὺς λοιποὺς διϋπνίζεσθαί τε καὶ διανίστασθαι καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν «ἐν ἐκκλησίαις», ψαλμικῶς εἰπεῖν, «εὐλογεῖν τὸν Θεόν»· οὗτος πρὸς τὰς ἱεροψαλτίας καὶ τὸν ὕπνον παραμετρήσει· τὸν καιρὸν τῆς κρούσεως τοῦ συνακτηρίου ξύλου ἐπιτάξει· μέτρα φωνῶν ἐν δοξολογίαις ῥυθμίσει· τοῦ τῆς προσευχῆς ἀμετεωρίστου καὶ ἀρεμβάστου φροντίσει· τὸ ἐκ βραδυτῆτος ἀσύγχυτον τῇ ψαλμῳδίᾳ ὑποβαλεῖ, καὶ τὴν ἐκ ταχύτητος σύγχυσιν ἀποτρέψεται. Προχειριζέσθω σὺν τούτοις καὶ δοχειάριος

μεμαρτυρημένος καὶ ἀξιόχρεως εἰς τὴν τῶν ἐμπιστευθέντων αὐτῷ φυλακὴν καὶ ἀπόδοσιν· οὗτος πάντα ὑποδέξεται ὁποῖα ἂν καὶ εἴη χρειώδη καὶ λυσιτελῆ τῇ μονῇ καὶ πᾶν τὸ ὑποτεταγμένον ἐπ' αὐτοῖς παρὰ τοῦ ἡγουμένου ποιήσεται· τὰς ὕλας τῶν ἐργοχείρων ποριεῖ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἔστιν ὅτε σχολάζουσι, πλὴν πάσης ἀπάνευθε χάριτος, καὶ πάλιν λήψεται τὰ ἐργόχειρα· ἐξωνήσεται, καιροῦ καλοῦντος, καὶ ἀποθέσει πάντως τὰ συνήθη καὶ χρειώδη τῇ ἀδελφότητι, μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἡγουμένου προτροπῆς, ὅπως, ἐν καιρῷ διανομῆς, ὅτε καὶ καινὰ ξύμπαντα λήψονται, εὑρεθῶσιν ἀνενδεεῖς αἱ ἀμφιάσεις, αἱ ἐπενδύσεις, αἱ ὑποδύσεις τῶν μοναχῶν· οἷς καὶ ἐτησίως δοθήσεται ἱμάτιον ἕν· χιτῶνες οἱ ἀμέσως τῇ σαρκὶ ὁμιλοῦντες, οὓς ἡ δημώδης γλῶττα καλεῖν εἴωθεν ὑποκάμισα, δύο· κατὰ δὲ παρέλευσιν δύο χρόνων περιστήθιον ἓν, καὶ μανδύον ἕν· πλὴν οὐ πρότερον τὰ καινὰ περιβαλοῦνται, πρὶν ἂν τὰ παλαιὰ τῷ δοχείῳ ἕκαστος ἀποθήσῃ, μέχρι καὶ αὐτῶν ὑποδύσεων, ἃ δῆτα καὶ πρὸς τὸ δέον πάντως ἡ τοῦ προεστῶτος ἐπίκρισις ἀναλώσει· γύμνωσίν τε γὰρ πενήτων περιστελεῖ, καὶ τῶν μοναχῶν ἔστιν οἷς ἐπιδώσει, ὅσοις δηλαδὴ τὸ τῆς ὑπηρετικῆς ἐργομοχθίας βάρος ἐπίκειται· ὡς τό γε μετὰ τῶν τὴν χρείαν συμπληρούντων καὶ τὰ περιττὰ συναπάγεσθαι φιλοκτημοσύνης ἔννοιαν ὑποβάλλει καὶ πρὸς βιωτικὴν τὸν μοναχὸν κατάγει προσπάθειαν. Οὕτω γὰρ διοικεῖσθαι θέλει ἡ βασιλεία μου τοὺς μοναχοὺς, τὴν διονομαζομένην ῥόγαν ἐν τούτοις ἐκκόπτει καὶ μακρὰν ἀποπέμπεται, χρυσομανίαν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν κρίνουσα ταύτην καὶ πρᾶξιν εἰς μοναχικὴν πολιτείαν ἀπᾴδουσαν· ἀστατοῦσι γὰρ λογισμοὶ τῇ στασίμῳ κατοχῇ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἡ

τούτου χρῆσις εἰς παράχρησιν οἶδεν ἀποβαίνειν τοῖς μοναστχῖς. Τετάχθω καὶ κελλαρίτης, ὁ τῶν ἡμερησίων τροφῶν καὶ πόσεων τοῦ μοναδικοῦ συντάγματος φροντιστὴς, ἐχέφρων, καρτερικὸς, τοῦ ἴσου διανεμητὴς, καὶ τῇ διακρίσει τοῦ ἡγουμένου πάντα ποιῶν, τῇ τραπέζῃ ἄρτους μὲν πᾶσι προτιθέμενος καὶ ἰσόποσον οἶνον ἀπαράλλακτον γεύσει τε καὶ ποσότητι, ἑψητὰ καὶ ἀνέψητα, καθὼς ἂν ἑκάστη ἡμέρα ἀπαιτείη, κοινῇ τὰ αὐτὰ, εἰ μή πως, ἀσθενείᾳ τινὸς συγκαταβαίνων, ὁ προεστὼς ἕτερόν τι προτρέψεται. Συναριθμείσθω τοῖς εἰρημένοις καὶ ὡρειάριος, σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁ αὐτὸς ἔστω ταμειοῦχος ἐδωδίμων εἰδῶν, ὥστε καιροῦ καλοῦντος τοῖς κελλαρίταις, τοῖς ἀρτοποιοῖς εἴδη παρέχειν κελλαρικὰ καὶ μαγκιπικά· μελλέτω δὲ τούτῳ μὴ μόνον ταμιεύειν τὰ ἐδώδιμα τε καὶ πότιμα, ἀλλὰ προνοεῖσθαι καὶ τῆς τούτων ἀβλαβοῦς μονιμότητος, δεῆσαν δὲ, προσηκόντως ἐξοδιάζειν, καὶ οἷον συμμετρεῖν τῇ χρείᾳ τὴν ἔξοδον· τὸ γὰρ ἐν δαπάναις ἀσύμμετρον καὶ ἀκαίρως φιλότιμον εἰς ἀσωτίαν ἄντικρυς παρασύρεται. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν πρώτων διακονητῶν, οἳ διακονήσουσι ταῖς ἀνατεθείσαις αὐτοῖς ὑπηρεσίαις μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ὅλης αὐτῶν βιοτῆς, εἰ μή πως τῆς ἐπὶ τὸ μεῖζον ἅψονται προκοπῆς, ἢ φωραθείη τις κακοῦργος καὶ δολερὸς, ὃς καὶ ἀναντιρρήτως μεταστήσεται. Τοὺς δ' ἀλλοπόνοις (;) διακονίαις ἀσχολουμένους καὶ κάμνοντας, οἷον μαγείρους, μάγκιπας, γεωργοὺς, κηπουροὺς τε καὶ πυλωροὺς ἄλλοτε ἄλλοι διαδεχέσθωσαν, «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζοντες», κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον.

η΄. Ἐκκλησίας ἅπασαν ἀκολουθίαν τάξις μοναστῶν διδότω Παλαιστίνης. (12)

Ἀκολουθία δὲ ψαλμῳδίας ἡμερινῆς καὶ νυκτερινῆς ἐκτελείσθω ἡ πάλαι συνήθης ταῖς τῆ[ς] Παλαιστίνης μοναῖς, πλὴν τῶν ἐν ταῖς κυριακαῖς παννύχων ἀγρυπνιῶν· θέλει γὰρ ἡ βασιλεία μου μὴ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ πρὸς ταῦτα τοὺς μοναχοὺς ἐπεκτείνεσθαι, ἀλλὰ μηδὲν μὲν τῶν κατὰ δύναμιν ἐλλιπεῖν, τὰ δ' αὖ ἐπαχθέστερα παραλιπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἔξεστι μοχθοῦντας διημερεύειν, καὶ ψάλλοντας διανυκτερεύειν, ἀλλ' ἢ μεθ' ἡμέραν τὸν τῆς νυκτὸς κόπον, ἢ νύκτωρ διαναπαύειν τὸν τῆς ἡμέρας κάματον ἄξιον· οὐ γὰρ ἀ[κ]άμ[ατος] οὗτος ὃν περιφέρομεν χοῦς, οὐδ' ἰσχύει διηνεκῶς, ἀλλ' ἐκ διαλείμματος ἐνεργεῖν. Ἀποδοτέον οὖν διὰ ταῦτα τὰς κατὰ δύναμιν εὐχὰς ἐκ μέσης ψυχῆς τῷ Θεῷ, ἐπεὶ καὶ φίλον τούτῳ τὸ κατὰ δύναμιν· ὃς καὶ τὴν τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀσθένειαν ἐπιστάμενος μετὰ προθυμίας καὶ χρηστῆς προαιρέσεως δαψιλῆ καὶ πλούσια τὰ ἐλέη αὐτοῦ χορηγεῖ.

θ΄. Περὶ τῶν εἰσόδων τῆς μονῆς.

Ἐνταῦθα τύπος τῆς μονῆς τῶν εἰσόδων· πλὴν κατὰ μῆνα καὶ λογισμὸς ἐξόδων.

Πρόσοδος πᾶσα (;) τῇ μονῇ συνήθης καὶ κατ' ἔτος συγκομιζομένη παραληφθήτω ὑπὸ τοῦ προεστῶτος, πλὴν, εἰδήσει καὶ τριῶν ἐκκρίτων ἀδελφῶν, εἰ παρείη οἰκονόμος, ἐκκλησιάρχης καὶ δοχειάριος· εἰ δ' οὐ, ἕτερος· καὶ παρ' ἐκείνου μὲν εἰς τὰ δέοντα δαπανάσθω, συνίσθωσαν δὲ καὶ οὗτοι τὴν ἔξοδον· ταύτης γὰρ ἀγνοουμένης, ὑπό-

(12) λείπει τίτλος ἐκ τοῦ κεφαλαίου τούτου.

νοιαι φύονται πονηραὶ, ψιθυρισμοὶ λεπτολογοῦνται κατὰ τῶν οἰκονομούντων συχνοί, ἐκ τούτων ἀντιλογίαι κινοῦνται, στάσεις ἀνάπτονται, δίκαι συνάγονται, τὸ δὲ τέλος σύγχυσις, ἡ δεινὴ σκοτόμαινα διαστάσεως καὶ ἀπαρχὴ τῆς γαληναίας καὶ ἡσύχου τῶν ἀδελφῶν καταστάσεως· καὶ ἄλλως γὰρ βαρὺ τὸ κοινοῖς πράγμασιν ἕνα κεχρῆσθαί τινα, ἑτέρου μηδενὸς συγγινώσκοντος· δυοῖν γὰρ θάτερον συμβαίνει τοῖς οὕτω πράττουσιν, ἢ νοσφισμοῦ κατηγορία, ἢ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὑπεροψία, ἢ καὶ ἄμφω πολλάκις, ἃ καὶ πρὸς ἀσθενεῖς συνειδήσεις σκανδάλου πρόφασις οὐκ ἀνεύλογος· εἰ γὰρ καὶ ἔξεστι διὰ τὴν ἐξουσίαν τῷ προεστῶτι, παρὰ τὴν τῶν ἄλλων γνώμην, τὸ βουλητὸν τούτῳ ποιεῖν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πολλῶν οὐ συμφέρει βλάβην· ἐξ ὑποψίας μᾶλλον ἤ περ ἀληθείας πολλῆς ἀναφυομένης τῆς καταγνώσεως· τὸ δὲ τὰς ὑπολήψεις, κἂν ψευδεῖς ὦσιν, ἐκφεύγειν ἐπαινετόν. Τὴν μὲν οὖν εἴσοδον καὶ ἔξοδον οὕτω κελεύει ἡ βασιλεία μου γίνεσθαι· τὸν δὲ λογαριασμὸν καθ' ἕκαστον μῆνα, συνεδριαζόντων τῷ προεστῶτι καὶ τοῖς τρισὶν ἐκκρίτοις ἀδελφοῖς καὶ οὓς διὰ τὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔχειν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰώθαμεν ὀνομάζειν ἐκκλησιαστικοὺς, καὶ λαμβανόντων ἀκριβῆ τῶν ἐξοδιασθέντων πραγμάτων εἴδησιν. Ὡσαύτως παρακελεύεται ἡ βασιλεία μου μὴ τὸν προεστῶτα σπεύδειν εἰς ἀποθέσεις χρημάτων ἐν τῇ μονῇ, τοῦτο γὰρ ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας κρίνεται ταύτῃ, καὶ θησαυρισμὸς οὐ χρημάτων, ἀλλὰ σκωλήκων μὴ τελευτώντων, καὶ οὐ χρυσοῦ, ἀλλ' αἰθομένου πυρὸς καὶ μὴ σβεννυμένου· εἰ γὰρ τὸ μὴ χρηματίζεσθαι κἂν τοῖς κατὰ κόσμον πολιτευομένοις καὶ ταῖς τοῦ βίου πάγαις συμπεριειλημμένοις καὶ γυναικὸς καὶ παίδων ἀνάγκας συνεσχημένοις ὡς

αἰωνιζούσης πρόξενον κολάσεως ἀπηγόρευται, καὶ μαρτυρεῖ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις φερόμενος καὶ πυρὶ ἀστέκτῳ τηγανιζόμενος, ὁ τὸν Λάζαρον ὅλον ὡς βδελυγμίαν ἀποπεμπόμενος πρότερον, ὕστερον δὲ τὸν δάκτυλον ἐκείνου ζητῶν τοῦ φλογιζομένου στόματος εἰς μετρίαν ἀνάψυξιν, τοῖς κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ καὶ διὰ ταῦτα καὶ τῷ πικρῷ κοσμοκράτορι ἀποταξάμενος καὶ ἄνω τὸ πολίτευμα ἔχειν, καὶ, ὅσον κατ' ἰσχὺν, τὴν ἀγγελικὴν μεταδιώκειν διαγωγὴν ἐπαγγειλαμένοις, τοῦτ' αὐτὸ, ποίας ἂν εἴη συγγνώμης ἄξιον, ἢ τίνα δώσουσιν ἀπολογίαν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότες, μετὰ τὸ μοναχικὸν καὶ θεῖον ἐπάγγελμα, τῷ ἀδεκάστῳ ἐκείνῳ καὶ φοβερῷ δικαστῇ, πλουτοῦντες, [ἄλλ]ων ἐν κόσμῳ πενομένων καὶ τῇ στερήσει τῶν ἀ[ναγκαί]ων ἐκτριβομένων; Διά τοι ταῦτα βούλεται ἡ βασιλεία μου ἵνα πᾶν, ὃ μετὰ συμπλήρωσιν ἑνὸς ἑκάστου ἔτους ἀπολιμπάνεται τῇδε τῇ σεβασμίᾳ μονῇ, χρηματικὸν, ἐπιδιδόναι εἰς αἰχμαλώτων ἀνάρρυσιν, εἰς ὀρφανῶν ἀντίληψιν, εἰς παρθένων ἀπορίᾳ συνεχομένων ἔννομον γάμου κοινωνίαν καὶ σύζευξιν, καθὼς ἂν ἐπικρίνῃ ὁ προεστὼς καὶ οἱ λογάδες τῶν ἀδελφῶν· τούτων δ' οὕτω γινομένων, πέποιθεν ἡ βασιλεία μου εἰς Θεὸν ὡς ἀντὶ τούτων ἑκάστου ἑκατονταπλασίονα λήψεται [ἕκαστος τῶν] ἀδελφῶν, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

ι'. Περὶ διαίτης μοναχῶν.

Τροφῆς μοναστῶν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον τάξις ὁ τύπος τῶν μονῶν Παλαιστίνης.

Ἐπεὶ δὲ τὸ ἱεροσολυμικὸν τυπικὸν κρατεῖν καὶ ἐν τῇδε τῇ σεβασμίᾳ μονῇ προέφθασε καὶ ἀνωτέρω θεσπίσαι ἡ

βασιλεία μου, προσεκτέον καὶ τῇ ἐκεῖσε περιειλημμένῃ διαίτῃ τῶν μοναχῶν, καὶ ταύτην ἀκριβῶς τηρητέον ἔν τε ταῖς ἄλλαις τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐν σαββάτῳ καὶ κυριακῇ, ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ δεσπότου μου καὶ σωτῆρος Χριστοῦ, τῆς ὑπεράγνου μητρὸς αὐτοῦ τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου τῆς δεσποίνης μου, καὶ τῶν γνησίων πάντων αὐτοῦ λατρευτῶν τῶν τῆς βασιλείας μου διηνεκῶν συμμάχων καὶ βοηθῶν· πλὴν ἐπ' ἀδείας ὁ προεστὼς ἕξει συγκαταβαίνειν κατ' ὀρθὴν διάκρισιν καὶ παρακαλεῖν ἔστιν ὅτε τοὺς ἀδελφούς, τῷ μὲν νόσῳ ἐξεταζομένῳ ὑπενδώσει, τὸν δὲ γήρᾳ τετρυχωμένον ὑποθάλψει, ἑτέρου πολλὰ καμόντος ἔν τινι τῆς μονῆς λειτουργήματι τὸν κόπον ἀνακουφίσει. Καὶ ἐπὶ τούτοις μὲν οὕτω. Διαιτωμένης δὲ τῆς ἀδελφότητος, πᾶς θόρυβος καὶ πᾶσα κραυγὴ ἐσθιόντων, διακονούντων, πόῤῥω πεμφθήτω, καὶ ἀκριβὴς σιγὴ παρατηρηθήτω, ὅπως ἂν πάντες συνεταῖς ἀκοαῖς καὶ δεκτικαῖς τῇ ἀναγνώσει προσέχοιεν ὡς πανδαισίᾳ πνευματικῇ· καὶ γὰρ ὃ ἄρτος σώματι, τοῦτο ψυχῇ λόγος τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς· βεβαιοῖ δὲ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ ἐμὸς δεσπότης Χριστός, ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ, λέγων, ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ»· τοίνυν, «ὁ μὴ κατακόρως ἐσθίων τὸν μὴ οὕτως «ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω» κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ἀλλ' εὐχαριστείτωσαν τῷ Θεῷ καὶ ἄμφω· ὁ μὲν οἷς ἐκορέσθη· ὁ δ' ἐπὶ τῇ δοθείσῃ αὐτῷ χάριτι· ἐξιόντες δὲ τῆς τραπέζης ἀπερχέσθωσαν ἅπαντες ἡσυχῇ, ὁ μὲν ἐπὶ τὸ ἴδιον κελλίον καὶ τὸ ἐργόχειρον, ὁ δ' εἰς τὸ ἐπικείμενον αὐτῷ διακόνημα. Περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν μοναχῶν διαίτης τοσαῦτα τὰ εἰρημένα.

ια΄. Περὶ τῶν ἡσυχαστηρίων καὶ τῶν ἡσυχαστῶν.

Τοῖς ἡσυχασταῖς, ὡς βιασταῖς τῶν ἄνω,
σὺ τῆς μονῆς πρόεδρε τὰ κάτω νέμε.

Τὰ δὲ ὑπὸ τὴν μονὴν ἡσυχαστικὰ κελλία συνίστασθαι βούλεται ἡ βασιλεία μου καὶ μένειν οὕτως εἰς τέλος ἡσυχαστήρια· διὸ δὲ (;) καὶ μόνον ἄνδρας ἡσυχίας ζηλωτὰς καὶ μονίας ἐραστάς, μεμαρτυρημένους κατά τε ἤθους σεμνότητα καὶ βίου χρηστότητα, ἁπλότητί τε τῇ κατὰ Θεὸν χαίροντας, καὶ μὴ ὑφάλους καὶ πολυτρόπους καὶ τὸ ἦθος ἐγκαθήμενον ἔχοντας, ὁποῖοί τινες σιδηροφόροι καὶ σακκοφόροι εὑρίσκονται, καὶ ἕτεροι περιβαλλόμενοι κώδια, τὸν λύκον τῇ ἀρνακίδι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐγκρύπτοντες, ἔν τισι τούτων εἶναι ἡσυχαστηρίων (;) παρακελεύεται, τὸ πᾶν τῆς οἰκονομίας αὐτῶν εἰς ἀμφίασιν καὶ ὑπόδεσιν λαμβάνοντας ἀπὸ τῆς μονῆς δωρεάν, καὶ πάσης ἄνευθεν λήψεως τῆς οἱασοῦν ἀντιχάριτος· οὔτε οὖν ἡ μονὴ χρεωστικῶς ἀπὸ τούτων βαρυνθήσεται, οὔτ' ἐκ τῆς μονῆς ὅσον δυνατὸν οὗτοι τὸ σύνολον παραλυπηθήσονται, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους ἡ ἐξ ἀγάπης χάρις γενήσεται χρηστῆς τε προαιρέσεως καὶ αὐθαιρέτου μεταδόσεως· καὶ γάρ, νόμῳ φύσεως, κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καί, κυριακῷ παραγγέλματι, ἕκαστος οἷς ἔχει συνωθεῖται μεταδιδόναι καὶ τῷ μὴ ἔχοντι· τούτων οὖν οὕτω γινομένων, καὶ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν ἀμφοτέρωθεν τὸ ἀβαρὲς προσέσται καὶ ἀσκανδάλιστον. Ἐξέσται δὲ τῷ ἡγουμένῳ καὶ πλείονας κατοικίσαι τοῖς ἡσυχαστηρίοις μοναστάς, ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῆς μονῆς ἐπιδιδούσης καὶ ἱκανὸν ἐχούσης ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ δύνασθαι.

ιδ΄. Πεῖρας ἄνευθεν οὐδέ τις κουρὰν λάβῃ
Γυνὴ δὲ πόῤῥω τῆς μονῆς σχεδὸν πᾶσα. (13).

Τοὺς μέντοι ἀπὸ λαϊκῆς καταστάσεως μονήρει διαγωγῇ προσιόντας καὶ ἐν τῇδε τῇ μονῇ τὰς κοσμικὰς αἱρουμένους ἀποκείρασθαι τρίχας οὐχ ἁπλῶς καὶ ἄνευ δοκιμῆς ἀκριβοῦς βούλεται ὅλως ἡ βασιλεία μου παραλαμβάνεσθαι, ἵνα μὴ τυχὸν παραδεχθῇ ποτε σκαιὸς ἀνὴρ καὶ κακότροπος παρεισφθαρεὶς εἰς λύμην τῶν ἀδελφῶν, συνεργίᾳ τῶν ἀδελφῶν· καὶ γὰρ τοῦτο τρόπος τῷ σατανᾷ, τοῖς ἀγαθοῖς παρενεῖραι τὰ πονηρὰ, ὡς ζιζάνια τῷ σίτῳ, τῇ ἀμπέλῳ βάτον, καὶ τοῖς προβάτοις λύκον ὀλέθριον· ἶσον γὰρ τούτοις καὶ ταραχώδης ἀνὴρ συνοδίᾳ πνευματικῇ. Προσεκτέον οὖν μή τινι τὸ μονῆρες περιθέσθαι τριβώνιον πρὶν ἂν χρόνῳ καὶ πείρᾳ τὰ κατὰ τοῦτον διαγνωσθῆναι συναχθέντα μέντοι τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ μενέτω τὰ συνήθη περικείμενος ἄμφια μέχρι τοὐλάχιστον ἑξαμηνιαίου καιροῦ· ἐν τοσούτῳ γὰρ μετρίως πως, εἰ καὶ μὴ πάμπαν, ἦθος ἀνδρὸς εἰκασθήσεται, καὶ τὸν μοναχὸν σχηματισθήσεται, ἢ ἀποδοκιμασθεὶς εἰρηνικῶς ἐκπεμφθήσεται, πρὸς δοκιμὴν μὲν ξεναγηθεὶς, ὡς ξενικὸς δὲ μετὰ τὴν βάσανον προπεμφθεὶς, καὶ οὐμενουν ὡς ἀδελφὸς τῆς συνοδίας ἀποκοπείς· τὸν ἐγκριθέντα μέντοι γε γυμναστέον εἰς πᾶσαν ὑπηρεσίαν τῆς ἀδελφότητος, οἵας ἂν καὶ εἴη κοσμικῆς ἀξίας καὶ καταστάσεως· πάντα γὰρ τὰ πολυτελῆ τοῦ κόσμου μικρὸν ἢ οὐδὲν πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ μεγαλοπρεπεστάτην εὐτελίαν. Γυναῖκες τὸ σύνολον πάροδον ἐν τῇ μονῇ μὴ ἐχέτωσαν, προσκυνήσεως τοῦ ναοῦ ἢ ἄλλης

---

(13) λείπει ὁ τίτλος ἐκ τοῦ χειρογράφου.

χρείας ἕνεκεν, εἰ μὴ δέσποιναι εὐσεβεῖς καὶ προσγενίδες τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, καὶ μεθ' ἡμᾶς τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων διαδόχων καὶ κληρονόμων, αἳ καὶ αὐθημερὸν ὑποχωρήσουσι, μηδεμιᾶς καταλιμπανομένης ἐν τῇ μονῇ.

ιγ'. Τῶν μακαριστῶν μνημόσυνα κτιτόρων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐκτελείσθω συντόνως. (14)

Οἱ μακαριστοὶ τοίνυν ὅ τε πάππος καὶ ἡ μάμμη τῆς βασιλείας μου, ἤγουν ὁ μέγας δοὺξ ἐκεῖνος κύρις Ἀλέξιος, ὁ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἀντώνιος μοναχὸς, καὶ ἡ σύζυγος τούτου κυρὰ Εἰρήνη ἡ Κομνηνὴ, ἡ διὰ τοῦ μοναχικοῦ ἀμφίου (;;) κλῆσιν μεταλλάξασα τὴν τῆς Εὐγενίας, καὶ οἱ ἀοίδιμοι γονεῖς τῆς βασιλείας μου, ὅ τε μέγας δομέστικος ἐκεῖνος κύρις Ἀνδρόνικος, ὁ διὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἀρσένιος μοναχὸς, καὶ ἡ μήτηρ τῆς βασιλείας μου ἡ Κομνηνὴ κυρὰ Θεοδώρα, ἡ μετὰ τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα κληθεῖσα Θεοδοσία μοναχὴ, ἕξουσι μὲν, ὡς μέχρι τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ἐς τ' ἂν, Θεοῦ χάριτι καὶ ἀντιλήψει τοῦ γνησίου αὐτοῦ λειτουργοῦ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω Δυνάμεων Μιχαὴλ, διαμένῃ ἥδε ἡ σεβασμία μονὴ, τὴν συνήθη καθ' ἡμέραν μνήμην διά τε τρισαγίου καὶ λοιπῶν ψαλμῳδιῶν, κατὰ δὲ τὴν ἐννάτην τοῦ νοεμβρίου μηνὸς τελεσθήσονται τούτων ὁμοῦ τὰ μνημόσυνα ἐπιμελῶς τε καὶ κτιτορικῶς· διὰ δωδεκαφωτίων δὲ, καὶ λαμπάδων μεγάλων δύο, ἐν τούτοις εἴς τε κηρῶν ἀγορὰν καὶ ἑτέρων τινῶν χρειωδῶν εἰς ὀψώνιον καὶ εἰς διάδοσιν ἐξοδιασθήσονται ὑπέρπυρα

(14) λείπει ὁ τίτλος ἐκ τοῦ χειρογράφου.

τεσσαράκοντα· γενήσεται δὲ καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ παράκλησις διὰ ψωμίων, τοῦ συνήθους καθαρωτέρων, καὶ οἴνων, καὶ ἐκκρίτων, καὶ ἡ εἰς τὸν πυλῶνα διάδοσις διά τε ψωμίων, οἴνου, καὶ νομισμάτων, καθὼς ἂν κελεύσῃ καὶ ἐπικρίνῃ ὁ προεστώς. Ἐπεὶ δὲ μέγα φιλαδελφίας τεκμήριον καὶ τὸ τὰ τῶν ἀποιχομένων ἐτησίως τελεῖσθαι μνημόσυνα, καὶ δεῖ μὴ μόνον περιόντας τοὺς ἀδελφοὺς ἀλλήλοις βοηθεῖν καὶ συναίρεσθαι, ἀλλὰ καὶ τελευτῶσι τὰ εἰκότα χαρίζεσθαι καὶ περὶ αὐτῶν μνείαν ποιεῖν, τοῦτο δὲ τοῖς μὲν ἀποιχομένοις ψυχωφελές, ὡς παρὰ διαφόρων γραφῶν μεμαθήκαμεν, ἡμῖν δὲ τῆς ἴσης μνήμης ἐχέγγυον καὶ ὠφελείας τῆς αὐτῆς, ἐπεὶ καὶ ἀψευδὴς ὁ εἰπὼν «ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν», τελείσθω τοῖς τελευτήσασι τὸ χρεὼν πρῶτον μὲν τὰ τῇ ὁσίᾳ ἑκάστου ἀνήκοντα, κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν, εἶτα τρίτα, ἔννατα, καὶ τεσσαρακοστὰ, πρὸς ἑσπέραν μὲν τῆς μνήμης γενομένης, κολύβοις τε καὶ νεκρωσίμῳ κανόνι, κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν τελεώτερον ἀποδιδομένης κολύβοις τε καὶ ἱερουργίᾳ μυστικῇ, δύο δὲ τεύχη διπτύχων ἰσότυπα περιεχέτωσαν μόνον τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τὰ ὀνόματα, παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς προεστώτων ἢ ἐκκλησιαρχῶν μνήμης ἕνεκα προσγραφόμενα, ὧν τὸ μὲν κείσθω τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς, τὸ δὲ παρὰ τῷ ἐκκλησιάρχῃ· οὐκ ἐξέσται δέ τινι προσθεῖναι τοῖς μνημονευομένοις ἀδελφοῖς οἱονδήτινα ἕτερον ἐκτὸς τῆς τοῦ προεστῶτος βουλῆς καὶ εἰδήσεως· γυναῖκα μνημονεύεσθαι μὲν τῇ μονῇ συνευδοκεῖ ἡ βασιλεία μου καὶ συντίθεται, ταφῆναι δὲ πάμπαν ἀπαγορεύει καὶ ἀποτρέπεται. Τὸ δέ γε παρὸν τυπικὸν τῆς βασιλείας μου θεσπίζομεν ἀναγινώσκεσθαι δωδεκάκις τοῦ ἔτους, ἐν τῇ τραπέζῃ διαιτωμέ-

νων τῶν ἀδελφῶν, ἢ γοῦν κατὰ τὴν πρώτην ἑνὸς ἑκάστου μηνός, ἄνευ τοῦ [νοεμ]βρίου· τότε γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν κτιτορικῶν μνημοσύνων γενήσεται ἡ τούτου ἀνάγνωσις.

ιδ΄. Πρώτην ἑορτῶν τὴν σύναξιν ἀγγέλων ὕμνησον· εἶτα θαῦμα ταῖς Χώναις ξένον. (15)

Κυρία μέν τοι τῶν ἑορτῶν λαμπροτέρα ἡ σύναξις ἔστω τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ καὶ τῶν λοιπῶν ἀσωμάτων Δυνάμεων, ἥ, κατὰ τὸ κρατῆσαν ἔθος, τῇ ὀγδόῃ συμφθάνει τοῦ νοεβρίου μηνός· ἀφ' ἑσπέρας μὲν οὖν ὁλονύκτιον ἀγρυπνίαν ποιήσουσιν οἱ μονάζοντες, πᾶσαν ἀκολουθίαν εὐρύθμως ἐκτελοῦντες καὶ ἑορταστικῶς, κηρίων ὑπαναπτόντων ἐν τῷ τέμπλῳ καὶ ἐν ταῖς προσκυνήσεσι διόλου καὶ δωδεκαφωτίων ἱσταμένων ἐν τῷ μεσονάῳ τεσσάρων, πρὸς δὲ καὶ ἀρωμάτων καὶ καπνισμάτων αὐτάρκως διαδιδομένων· ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς τραπέζης ἑστίασις παρατιθέσθω πολυτελῶς, ὀψωνίῳ καταλλήλῳ τῇ ἑορτῇ, καὶ ψωμίοις καθαρωτέροις τοῦ συνήθους, καὶ οἴνοις ἐκκρίτοις. Ἐν τῇ τοιαύτῃ γοῦν ἑορτῇ ὀφείλει ὁ προεστὼς καλεῖν καὶ ἑτέρους ἀδελφοὺς ἐκ τῶν ἑτέρων μονῶν, καὶ ἑτέρους ἱεροψάλτας τῇ ψαλμῳδίᾳ συγκροτήσοντας καὶ πνευματικῶς τὴν ἁγίαν ἑορτὴν καὶ μετὰ θεοπρεποῦς θυμηδίας συνεορτάσοντας· ἐν ταύτῃ γοῦν ἐξοδιασθήσονται διά τε ἀγορᾶς κηρῶν, ὀψωνίου, οἴνου τυχὸν ἐκκρίτου, καὶ τῆς ἐν τῷ πυλῶνι διαδόσεως ὑπέρπυρα πεντήκοντα· τὰ πάντα δὲ [ταῦτα (16) γε]νήσονται, καθὼς ἂν προκρίνειεν ὁ προεστὼς φίλα ποιεῖν τῷ Θεῷ, τῷ ἀρχιστρατήγῳ τῶν ἀΰλων

---

(15) λείπει ὁ τίτλος ἐκ τοῦ χειρογράφου.

(16) *εὖ τε;*

αὐτοῦ Δυνάμεων Μιχαὴλ, μετὰ δέους εἰπεῖν, καὶ τῇ βασιλείᾳ μου. Κατὰ δὲ τὴν ἕκτην τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς ἑορτασθήσεται καὶ τὸ ἐν Χώναις θαῦμα τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ, μόνων παρόντων καὶ τὴν ἑορτὴν συγκροτούντων ἁπάντων τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν ἡσυχαστῶν τῆς μονῆς· ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἑορτῇ διά τε κηρίου ἐξωνήσεως, ὀψωνίου, τυχὸν καὶ οἴνου, καὶ ἀναλόγου ἐν τῷ πυλῶνι διαδόσεως ἐξοδιασθήσονται ὑπέρπυρα δώδεκα. Ἀλλὰ καὶ περὶ μὲν τῶν ἑορτῶν τοσαῦτα τὰ εἰρημένα.

ιε΄. Θεοστεφεῖς ἄνακτες, ἀκούσατέ μου· καὶ τέρμα μοι νέμοιτε τῶν αἰτουμένων (17)

Ἀπ᾿ ἄρτι δὲ καὶ πρὸς ὑμᾶς τὸν λόγον τρεπτέον, ὦ φιλόχριστοι βασιλεῖς, καὶ μεθ᾿ ἡμᾶς τῶν βασιλείων σκήπτρων κληρονόμοι τε καὶ διάδοχοι· καὶ ἀξιωτέον ὅσα ἡμᾶς μὲν εἰπεῖν, τὴν δ᾿ ὑμετέραν ἐν Χριστῷ ἀγάπην ἀκοῦσαι καὶ πρᾶξαι δίκαιόν τε ἅμα καὶ φίλον Θεῷ. Ὅσων μὲν οὖν ἡ βασιλεία μου παρὰ Θεοῦ διὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἀΰλων αὐτοῦ λειτουργῶν ἀπήλαυσεν εὐεργεσιῶν, ἔφθασεν ἐν προοιμίοις ἐκ πολλῶν βραχυσυλλάβως στηλογραφῆσαι κἀν τῇδε τῇ βίβλῳ, οἷον ἀναπαλείπτοις κύρβεσιν ἐγχαράξαι μερικὰ διηγήματα· εἰ γὰρ καθέκαστον ἔμελλεν ἡ βασιλεία μου ταῦτα καὶ πλατυκώτερον ἀνατάξασθαι, ἐπέλειψεν ἂν ὁ χρόνος αὐτῇ καὶ πρότερον ἡ περὶ τὸ λέγειν ὁρμή· ἐπεὶ οὖν ὑπὲρ τῶν τοσούτων αὐτοῦ μεγαλοδωρεῶν, δι᾿ ὧν τὰ μὲν εἰς ἡμᾶς ἐκ διαδοχῆς τῶν πρὸ ἡμῶν μακαριστῶν βασιλέων ἐλ-

---

(17) λείπει ὁ τίτλος ἐκ τοῦ χειρογράφου.

θόντα συνετηρήσαμεν ἀκολόβωτα, τὰ δ' ἄλλα μὴ παρόντα προσεκτησάμεθα καὶ μέχρις ἡμῶν, σὺν Θεῷ δ' εἰρήσθω, τ' αὐτὰ δὴ παρεπέμψαμεν, βραχυτάτας ἀντιδόσεις τῷ ὑψίστῳ κράτει αὐτοῦ προσηγάγομεν, οἷς τῷ πρωτοστάτῃ τῶν ἀΰλων θεραπόντων αὐτοῦ τήνδε τὴν μονὴν συνεστήσαμεν, καὶ εὐπρεπείᾳ, τό γε κατ' ἰσχὺν, ἐκαλλύναμεν, καὶ σύλλογον μοναχῶν εὐλαβῶν συνηθροίσαμεν, καὶ τὰ πρὸς αὐτάρκειαν τούτοις περιεστήσαμεν, δέον ἐστὶν ἵνα καὶ ὑμεῖς τὴν τοιαύτην ἡμῶν εἰς τὸ θεῖον προσαγωγὴν οἰκειώσησθε, καὶ τὴν ταύτης συντήρησιν καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπίδοσιν βασιλικῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀπεργάσησθε· εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσιῶν αἱ τοιαῦται προσαγωγαὶ, ἐκεῖναι δὲ πάντως διῆλθον καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς μεθ' ἡμᾶς κληρονόμους καὶ διαδόχους τῆς βασιλείου ἀρχῆς, ὑπὲρ ὑμῶν εἰσι πάντως καὶ ἅπερ ἡμεῖς ἀφωσιωσάμεθα τῷ Θεῷ, ἄλλως τε δὲ οὐδὲ πλεῖστα τῇδε τῇ σεβασμίᾳ μονῇ χρήματα τῆς βασιλείας κατεκενώσαμεν, οὐ πολυάνθρωπα ταύτῃ χωρία, οὐ πολύπλεθρα γήδια, οὐ βαθεῖς καὶ καρποφόρους ἀγροὺς ἀφωρίσαμεν, τὸν βασίλειον ὄγκον καὶ τὸ ἐντεῦθεν αὐταρχικὸν ἐπιδεικνύμενοι καὶ αὐτόβουλον· δι' ἃ καί τις ἂν ἐν καιρῷ προφασίσαιτο τὴν τοῦ ὁλοκλήρου τυχὸν καινοτομῆσαι κολόβωσιν· ἀλλὰ τόσα ταύτῃ προσαρμόσαι διενοησάμεθα, ὅσα ἂν εὐγνωμόνως οἱ νουνεχεῖς διακρίνοιεν εἰς ἀντίχαριν ἢ καὶ ἀντιμισθίαν λογισθῆναι τῶν ὑπὲρ τῆς Ῥωμανίας ἀγώνων καὶ καθημερινῶν καμάτων ἡμῶν, ὧν τε, σὺν Θεῷ, πρὸ τῆς βασιλείας, καὶ ὅσων διηνύσαμεν μετὰ τὴν ἀρχήν. Ἐκ πρώτης γὰρ, ὅ φασὶ, τριχὸς, ταῖς βασιλείοις αὐλαῖς ἀνετράφημεν, παιδείας ἀγαθῆς χάριν, πράγμα-

τος οὐκ εὐπορίστου καὶ ἥκιστα χωρὶς ἱδρώτων καὶ συχνῶν καμάτων ληπτοῦ· ἤδη δὲ καὶ τὸν ὀκτωκαιδέκατον χρόνον ἐλαύνοντες, Θεοῦ χορηγοῦντος· καὶ γὰρ εἰ δεῖ με καυχήσασθαι, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, « ἐν Κυρίῳ καυχήσομαι », ὅπως ἂν μεγαλυνθείη τὰ τούτου ἔργα καὶ ἐν ἐμοί, περιεβαλλόμεθα χιτῶνα φολιδωτὸν, κρᾶνος ἐκορυφωσάμεθα σιδηροῦν, δόρυ διηγκωνισάμεθα δολιχὸν, καὶ ἀρηϊκὴν ἀσπίδα ἐπωμισάμεθα· καιροῦ δὲ καλοῦντος, καθ' ἕω τε καὶ δύσιν στρατηγοὶ χειροτονηθέντες, πολυάνθρωπον στράτευμα, σὺν Θεῷ, διϊθύναμεν· μάχας ποτὲ μὲν πρὸς Μυσοὺς, ἄλλοτε πρὸς Τριβαλλοὺς καὶ τοὺς ὁμοφύλους ἡμῶν Ῥωμαίους ἐχθρὰ καθ' ἡμῶν φρονοῦντας καὶ ἄσπονδα, ἐν καιρῷ πρὸς Πέρσας καὶ τοὺς τῆς Κωνσταντίνου κατατυραννοῦντας ὑψαύχενας Λατίνους συνεκροτήσαμεν· αὖθις τοῖς ἀνακτόροις ἐνδιατρίβοντες τὰ προστταττόμενα ἡμῖν διαφόροις ὑπηρεσίαις προθύμως καὶ εὐνοϊκῶς διηνύομεν, ἐν συμβουλίαις ἀγρυπνοῦντες, καὶ μᾶλλον ἀφ' οὗ τὰ πρῶτα τῆς γερουσίας ἐλάχομεν ἐν ἡλίῳ διημερεύοντες, ὅπως τὰ βουλαῖς κυρωθέντα καλῶς εἰς πράξεις ἀποβαῖεν ἐπιτυχεῖς, νῦν μὲν τάχους δεομένας, ἔστι δ' ὅτε καὶ βράδους, διὰ τὴν τῶν πργμάτων ἀνάγκην, ἢ διὰ τὴν τοῦ χρόνου φοράν. Ἐπεὶ δ' ὁ φθόνος, καθὰ καὶ τοῖς πάλαι δοκεῖ, τοῖς ἀνθρώποις ἀκόλουθον, ὡς σκιὰ τοῦ σώμασι παρεπόμενον, οὗτος φθάνει τὸ οἰκεῖον τόξον ἐντεῖναι καὶ καθ' ἡμῶν, καὶ ἀκοντίσαι ἐν σκοτομήνῃ βέλη πικρά· καὶ τάχ' ἂν ἔδρασέ τι δεινὸν, εἰ μὴ ὁ Κύριος ἐγένετο ἀντιλήπτωρ μου καὶ καταφυγή μου· « ὁ Θεός μου βοηθός μου, ἐφ' ὃν ἤλπισα, καὶ οὐκ' ἐφοβήθην ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, καὶ ἀπὸ πράγ-

ματος ἐν σκότει διαπορευομένου»· παρῳδητέον γὰρ προσφόρως τὸ ψαλμικόν. Τοίνυν καὶ τῆς ἐνδαπῆς ἀπάρας, τῆς τῶν Ῥωμαίων φημὶ, προσπέφευγα τὴν ἀλλοδαπὴν, εἰσέδυν τὴν Περσικὴν, μεθ' ὅσων κινδύνων ἐνοδίων ἂν εἴπῃ τις, ὧν ἁπάντων ἐῤῥύσθην παρὰ Θεοῦ· προσέμεινα χρόνον ἱκανὸν τῷ ἄρχοντι τῶν Περσῶν πολεμίων πολλάκις μοῖραν φέρων Περσῶν τὰ εἰς μάχην οὐκ' ἀγενῆ σὺν τοῖς Ἀτταρίοις· γένος δ' οὗτοι, τῶν ἑῴων, οὐ πρὸ μακρῶν τῶν χρόνων, ἀπάραν μερῶν, ἀρεϊσύντροφον, φιλαίματον τε καὶ ἀγελόθυμον· ἐτολύπευσα, φερόμενος τῷ καιρῷ καὶ τῇ ἀνάγκῃ πειθόμενος. Τὰ μὲν οὖν ἐκεῖσε τελεσθέντα λεγέτωσαν ἕτεροι, καὶ γὰρ οὐ χρεών με τοῖς τοιούτοις περιαυτολογεῖν· ἓν δὲ τὸ πᾶν συμπεριλαβὼν λέγω· καὶ μάρτυς μοι τῶν λεγομένων ὁ παντέφορος ὀφθαλμὸς, ὡς τῇ Περσίδι ἐγκαρτερῶν, οὐδὲν τι λόγῳ, ἔργῳ, βουλῇ, ἐπιχειρήσει, κρύφα, ἢ καὶ ἀναφανδὸν κατὰ τοῦ τῷ τότε τῶν Ῥωμαίων κρατοῦντος, (ὁ μακαριστὸς ἦν ἐκεῖνος βασιλεὺς καὶ ἐμὸς ἐξάδελφος,) ἢ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας τὸ σύνολον εἰργασάμην· ἀλλ' ὅπερ συμφέρειν ἔμελλε τούτοις, ἐκεῖνο, σὺν Θεῷ, καὶ ἐμελέτησα καὶ διεπραξάμην· ἤδη δὲ τοῦ φθόνου ἠρεμήσαντος πρὸς βραχὺ, τῆς περσικῆς ἐκχωρήσας πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπαλινόστησα, ὑποκείμενος τῷ κρατοῦντι καὶ αὖθις εὐνοϊκῶς, καὶ οἷς παρ' ἐκείνου προσετασσόμην ὑπηρετῶν. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸ τῆς βασιλείας· τί δ' ἐξότου καὶ πρὸς τήνδε τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀνήλθομεν σκοπιὰν, τῇ τοῦ Κυρίου χειραγωγούμενοι δεξιᾷ, ἣ καὶ ἐν ἡμῖν θαυμασίως ἐποίησε δύναμιν, ἅπαντες σχεδὸν ὅσοι τοῖς ἄρτι χρόνοις ζῶσι, διαφόρου τύχης καὶ ἡλικίας ὄντες καὶ ἀξιώματος, ἐν Κυρίῳ μοι

ἀψευδέστατοι μάρτυρες καὶ καυχήσεως μάρτυρες, οὐκ ἔδωκα ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, οὐ νυσταγμὸν τοῖς βλεφάροις καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, οὐ τῶν ἰσχίων μου τοὺς γλουτοὺς βασιλείῳ σκίμποδι προσανέπαυσα, ἕως ὅτου τὴν κατὰ τῶν ῥωμαϊκῶν χωρῶν ἐποφθάλμισιν τῶν ὑπεναντίων, θυμῷ καὶ τύφῳ βαρβαρικῷ οἰστρηλατουμένων, πράξεσι πολυτρόποις ἀπεκρουσάμην, καὶ τὴν ὑψουμένην κεφαλὴν καθ' ἡμῶν καὶ πτέρναν ἐπαίρουσαν, τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἄρτους ἐσθίοντας καὶ ἐπ' αὐτοὺς πτερνισμὸν μεγαλύνοντας, τοὺς τῆς Κωνσταντίνου ἐξορμῶντας Λατίνους, οἷον «ἀσπίδων ἔγγονα πετόμενα», λεκτέον εὐκαίρως ἐνθαδὶ καὶ γὰρ τὰ προφητικά, καὶ πᾶσαν χώραν βοσκόμενα τὴν ἀγχιθυροῦσαν καὶ πρόσοικον καὶ τὴν πόρρω, ἠπειρωτικὴν καὶ παράλιον, ὅσα καὶ ἄχνη ἀπετιναξάμην ἀπὸ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἅλωνος θερινήν· καὶ τοῖς τῶν ἐμῶν ὁμοφύλων ἐκτοπισταῖς οὐκ ἐδόθη τόπος ὁπωσοῦν εἰς κατοίκησιν· καὶ (18) εὖγε ἡμῖν προμαχούσης καὶ ὑπερμαχούσης τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ, ἣν ὑψηλὴν ὁ Ἠσαΐας καλεῖ, οἶμαι πάντως διὰ τὴν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους καταφορὰν, βριαρὰν καὶ ἀρτιμελῆ τὴν βασιλείαν ἐν Θεῷ, «τῷ συνάγοντι ὀστᾶ πρὸς ὀστᾶ καὶ ἁρμονίαν πρὸς ἁρμονίαν», ἀποκατέστησα, καὶ τοὺς ταύτης ὅρους, ὅσον ἦν μοι πρὸς ἰσχύος, ἐπλάτυνα· καὶ διὰ ταῦτα κουροτρόφου εἰρήνης τὰ κατ' αὐτὴν καὶ περὶ αὐτὴν ἀπολαύει, καὶ μένει μέχρι τοῦ νῦν τοῖς ὑπεναντίοις ἅπασι φοβερὰ, καὶ εἶεν οὕτω καὶ περαιτέρω, καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπιδιδοῖεν ἀεί, Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους.

---

(18) τὸ *εὖγε* δὶς ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῷ κώδηκι· ἴσως δ' ἔστιν ἄλλη λέξις, ἣν οὐκ ἠδυνήθην ἀναγνῶναι.

Ἐπεὶ δὲ (19) οὕτως ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων ἀγωνιζόμενος ἔφθασα καὶ αὐτὸς, ὡς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν περικείμενος, πολλῶν ἁμαρτιῶν ἐπιφορτίσαι τῇ ἐμῇ ψυχῇ φορυτὸν, καὶ εἰς ἐξιλασμὸν τούτων τὴν βραχεῖαν προσήνεγκα τήνδε προσαγωγὴν τῷ Θεῷ, στερκτέαν ταύτην καὶ ὑμῖν γενέσθαι, ὦ θεοφιλεῖς βασιλεῖς, ἀξιῶ, καὶ παραφυλαχθῆναι ἀπαρεγχείρητον καὶ ἀκαινοτόμητον, κἂν σφόδρα ἐπιδοῦναι ταύτην τῷ χρόνῳ συμβαίη καὶ ἐπαυξῆσαι, κἂν μείωσιν καὶ τὴν ἐσχάτην πρόβασιν ἐπὶ τὸ χεῖρον παθεῖν· τί γὰρ ἡ ἐκ ταύτης τῷ δημοσίῳ συνεισφορὰ, καὶ ἡ ἐν τῷ τῆς βασιλείας ταμείῳ χρημάτων ἐπίδοσις, ἢ τινι τῶν εὐγενῶν αὐτάρκης διοίκησις, ἢ στρατιωτῶν ἐντεῦθεν τὰ σιτηρέσια ληψομένων ἐπαύξησις, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, ὅπου γε εἰ καὶ ταῦτα ἦν, ἐχρῆν ὡς τῷ Θεῷ ἀφοσιωθεῖσα τηρηθῆναι πάμπαν ἀδιαλώβητος, εἰ μή πού τις τὸ ἱεροσυλίας ἐγκληθῆναι παρὰ φαῦλον ἡγεῖται καὶ ἥκιστα κατὰ ψυχὴν ἐπιβλαβές τε καὶ ἐπικίνδυνον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν βασίλειον ἀνκλαβόντες ἀρχὴν τὰς τῶν πρὸ ἡμῶν ἀοιδίμων βασιλέων διὰ χρυσοβούλλων δωρεὰς ἐν μοναστηρίοις, ἐκκλησίαις, πόλεσιν, ἄρχουσι, καὶ προσώποις ἑτέροις, ἀπαραλλάκτως ἐστέρξαμέν τε καὶ ἐκυρώσαμεν, σὺν Θεῷ δὲ τὰς ἐκ τούτων πλείους καὶ ἐπηυξήσαμεν, τοῦτ' ἐκεῖνο καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις αἰτοῦμεν κρατῆσαι δικαίοις, ἃ (20) καὶ ἐν τοῖς ἄλλων κεκράτηται παρ' ἡμῶν, καὶ τὸν νόμον, ὃν μέχρις ἡμῶν πεφθακότες καὶ αὐτοὶ διετηρήσαμεν, ἀπαράθραυστον τοῦτον, ἅτε καλῶς ἔχοντα καὶ τῷ χρόνῳ φέροντα τὸ πρεσβεῖον

---

(19) ἄνω τοῦ *δὲ* ἡ αὐτὴ χεὶρ ἔγραψεν *οὖν*.

(20) προδήλως : *ὃ*.

βαθύ, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς τηρεῖν ὑποτιθέμεθα καὶ προτρέπομεν, καὶ τήνδε τὴν μικρὰν ἡμῶν προσφοράν, ἣν καὶ ὡς θῦμα τῷ Θεῷ τέλειον προσηγάγομεν, ἀκολόβωτον ἀξιοῦμεν παραμεῖναι καὶ ἀπαράθραυστον, ἵνα μὴ τὰ παρὰ τῷ νόμῳ (21) κολοβόκερκα ἢ αὐτότμητα θύματα ὡς μὴ εὐπαράδεκτα παρορασθῶσι Θεῷ· ἔτι δὲ καὶ ὡς λυχνίαν τήνδε τὴν μονὴν ἐκ τῆς ἐμπύρου καρδιακῆς διαθέσεως τῷ ἀρχιστρατήγῳ ἀνάψαντες Μιχαὴλ, τῷ μετὰ τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον φῶς δευτέρῳ καὶ μεγάλῳ φωτὶ, ἀείφωτον διαμένειν βουλόμεθά τε καὶ ψυχῆς ἐκ μέσης εὐχόμεθα, ἐπαρδευ[ο]μένην τῷ ἐλαίῳ τῆς εὐποιΐας ὑμῶν, τῶν μεθ' ἡμᾶς κληρονόμων τῆς βασιλείας καὶ διαδόχων, ὡς υἱῶν πιότητος γραφικῆς, ἵνα τήνδε τὴν λυχνίαν ἥ τε βασιλεία μου καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν πρὸς τὰς τῶν δικαίων σκηνὰς καὶ τὸν ἁγιώτατον χῶρον, τὸν θεῖον λέγω παράδεισον, εἴσοδον ἔχοιμεν ἀληθῶς φωτεινὴν λαμπάδα καὶ προπεμπτήριον, καὶ ὡς ἡμέρας υἱοὶ καὶ φωτὸς, τῷ τε θείῳ βαπτίσματι, τῷ τε βασιλείῳ χρίσματι, καὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀξιωθείημεν, ἣν οὐκ οἶδε διαδέχεσθαι νύξ.

Τῶν πατριαρχῶν ἀκρότης σεβασμία τὸν τῆς μονῆς κράτυνε σὺν Θεῷ τύπον (22)

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα πρὸς τοὺς φιλοχρίστους βασιλεῖς ἡ βασιλεία μου λέξασα, ἤδη καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀποτείνει τὸν λόγον τοὺς τῆς κορυφαίας προϊσταμένους περιωπῆς, τοῦ πατριαρχικοῦ φημὶ θρόνου τῆς περιφανοῦς τῆς δε καὶ βασιλευούσης τῶν πόλεων, καὶ ὅσα δή τι ἐπι-

(21) ἐν τῷ κώδηκι, τὰ κατὰ, τὰ παρὰ γράφεται.
(22) οὐ κεῖται τίτλος ἐν τῷ κώδηκι.

σφράγισμα ἱερὸν τοῖς νῦν ἀπὸ Θεοῦ ἐπιτίθησι τοῦτον ἢ καὶ [οἷόν τι] συμπέρασμα. Ὅσας μὲν οὖν καὶ οἵας εὐεργεσίας ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων Θεὸς παρέσχε τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ ὡς διὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς, μικρὰν ἀντίχαριν τῶν τοσούτων ἀγαθῶν αὐτῷ ἀπονέμοντες, τήνδε τὴν σεβασμίαν μονὴν, ἐπ' ὀνόματι τιμωμένην τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω Δυνάμεων Μιχαὴλ, ἀνηγείραμεν, ἔχοι ἂν μαθεῖν ἀκριβῶς ἡ ὑμετέρα ἀρετὴ ἐξ ὧν ἔν τε τοῖς προοιμίοις καὶ τῇ πρὸς τοὺς βασιλεῖς ὁμιλίᾳ μικρὸν ὑπεμνήσθημεν. Ἐπεὶ οὖν ἔθος τοῖς μονὰς ἀνοικοδομοῦσι καὶ μοναχῶν ἐν ταύταις (23) συνοικίζουσιν ὅμιλον, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀντιλήπτορας, ἱκανὸν κεκτημένους τὸ δύνασθαι, δικαίως ἀποκαθιστάνειν αὐταῖς, τοῦτ' αὐτὸ ποεῖ καὶ ἡ βασιλεία μου. Τοίνυν καὶ ἀκριβῶς εἰδυῖα, ὡς χρὴ τὰ πνευματικὰ μὴ ἀνατιθέναι πάμπαν οἷς σπουδὴ τὰ σώματα, ἀλλ' ὑμῖν, οἷς ἡ ἀρχὴ πνευματικὴ καὶ τὸ περὶ σωτηρίας ψυχῶν φροντίζειν διηνεκὴς μελέτη τε καὶ σκοπὸς, ἀξιοῖ τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν ἡ βασιλεία μου ὅπως ἂν τῶν ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων ἀγώνων μνησθῆτε ταύτης, ὧν ἐν τοῖς ἀνωτέρω κεφαλαίοις περιελάβομεν, καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, διὰ τῶν ἡμετέρων ἱδρώτων τε καὶ καμάτων, τῷ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ὑμεῖς ἀνιδρυτὶ (24) ἐγκάθεσθε θρόνῳ, καὶ παρὰ πάντων, οὐ τῶν οἰκείων μόνων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν ἀλλοτρίων καὶ ἀλλογενῶν, πατριάρχαι κυρίως καὶ ὀνομακλήδην (25) τῆς Κωνσταντίνου πόλεως περιᾄδεσθε, τῶν πρὸ ὑμῶν

(23) *τούτοις* ἐν τῷ χειρογράφῳ.

(24) *ἀνιδρωτί;*

(25) οὕτως ἐν τῷ κώδηκι.

καὶ ἐκτὸς τῆςδε τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων πατριαρχευσάντων παρὰ τοῖς μὲν (26) πατριαρχῶν Νικαίας ὀνομαζομένων, παρ' ἑτέροις δὲ πατριαρχῶν τῆς τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ὡς καὶ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων βασιλέων, τῶν καὶ πρὸ ἡμῶν βεβασιλευκότων, ποτὲ μὲν ἁπλῶς ἀρχόντων τῆς Ῥωμανίας φημιζομένων, ποτὲ δὲ καὶ βασιλέων, ἀλλ' οὐχ ἁπάντων Ῥωμαίων, τῶν δὲ κατὰ ἀνατολὰς καὶ μόνων. Ἀπιστήσειεν ἄν τις τοῖς λεγομένοις, εἰ μὴ τὴν τῶν Λατίνων ἐπίσταται κόρυζαν καὶ τὸν σιδηροῦν αὐτῶν καὶ ἀκαμπῆ τράχηλον καὶ τὴν καθ' ἡμῶν μανίαν δεινὴν τῶν ὁμοφύλων ἡμῖν Ῥωμαίων ἀποστατῶν, ἀσπόνδων ἐχθρῶν, ἀγρίων θηρῶν, τὴν τῆς Ῥωμανίας μονονουχὶ πνεόντων ἀπώλειαν· καὶ εἰ μὴ διὰ τἆλλα, διὰ γοῦν τὰ νῦν προσεχῶς εἰρημένα, χάριν ταύτην ἡμῖν ἀπονέμοντες δι' ἑαυτῶν ἀντιλαμβάνεσθε τῆςδε τῆς μονῆς καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν ὁλοσχερῶς, κατὰ τὴν παροῦσαν ἐπιτροπὴν τῆς βασιλείας μου, καὶ οὐχὶ δὴ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς κατὰ καιροὺς κρατοῦντας κληρονόμους καὶ διαδόχους τῆς βασιλείας μου, εἰ δέοι, περὶ τούτων ἀναφέρετε καὶ ἀναμιμνήσκετε αὐτοὺς τῆς τε συστάσεως καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῆς μονῆς ἐπιδόσεως, καὶ τοῦ ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα πάντα φυλάττειν τὰ τῆς μονῆς κτήματα, μέχρι καὶ τοῦ βραχυτάτου, κατὰ πάντα τρόπον τὸν ἐνταῦθα ἐμπεριειλημμένον, καὶ ἁπλῶς προσκαλεῖσθε τούτους εἰς τὸν τῆς μονῆς συνεχέστερον ἔλεον καὶ τὸ τῶν μοναζόντων ἀπερίσπαστον καὶ ἀτύρβαστον, ἵν' ἠρέμα καὶ ἡσυχίως οὗτοι διάγοντες τῆς ἐμῆς ψυχῆς ὑπερεύχωνται, τῶν τε φιλο-

(26) *παρὰ μὲν τοῖς* ἔχει ὁ κώδηξ.

χρίστων βασιλέων, τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς, καὶ παντὸς τοῦ χριστωνύμου συστήματος καὶ πληρώματος· εἰδέναι γοῦν ὀφείλετε, ὡς, ἂν μὴ ταῦθ' οὕτω ποιήσητε, λόγον ὑφέξετε τῇ βασιλείᾳ μου ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἅτε μὴ βουληθέντες περατῶσαι βασιλέως εὐσεβοῦς, ὀρθοδόξου διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολλὴν ὑμῖν, ὡς εἴρηται, προκαταβαλόντος τὴν χάριν, ἀξίωμα εὐχερέστατον, κἀκ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω Δυνάμεων ἀντιλαβεῖν ἐφ' ἅπασιν ἀξιόχρεων τὸν μισθὸν, καὶ τὴν ἀντίχαριν πολλαπλάσιον.

Κἂν βραχέα, πλὴν ἔνθα δεῖ συντακτέα (27) τὰ τῆς μονῆς κτήματα πεπλατυμένως.

(Δυστυχῶς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, σπουδαιότατον, ὡς φρονῶ, μνημεῖον πρὸς γνῶσιν τῆς βιθυνικῆς, ἴσως καὶ τῆς κωνσταντινοπολιτικῆς τοπογραφίας, ἔμεινεν ἄγραφον ἐν τῷ κώδηκι).

(27) προδήλως *ἐνθαδί*.

ΣΤΙΧΟΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΙ

ὡς ἀπὸ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαήλ. (28)

Ἄμμον θαλασσῶν, ὑετῶν τε σταγόνας,
φύλλων ἀριθμὸν εἰς ἔαρος ἡμέρας,
τῶν ἀστέρων ὅμιλον, ἀλλ' εἰς αἰθέρας,
ῥᾷον διεξέλθοι τις ἢ τὰς ἀπλέτους
εὐεργεσιῶν τῶν τόσων σου πλημμύρας
καὶ τῶν ἀπείρων δωρεῶν τὰς ἐκχύσεις,
ἃς ἐκκενοῖς μοι πλειστάκις τῆς ἡμέρας
ἄνωθεν, ἀφ' οὗ καὶ προῆλθον εἰς βίον,
Σύ, τῶν ἀΰλων στρατιῶν στρατιῶτα, (29)
βοηθὲ θερμὲ καὶ ταχυνὲ προστάτα,
Μιχαήλ, σεπτὲ τοῦ Θεοῦ πρωτοστάτα.

(τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοῦ στίχου 12 ἐξίτηλον· ἀκατάληπτός μοι δ' ὅλος ὁ στίχος)

κἀκ τῆς βρεφικῆς ἁπαλῆς ἡλικίας
ἀπὸ ψυχῆς ἤλπισα ταῖς πτέρυξί σου,
ἃς καὶ διεὶς εἰς πλάτος αὐτὸς ἔπετον·
π[άντας] (30) συνέσχες ἔνδον ὡς ἂν με σκέπῃς.

---

(28) οἱ στίχοι οὗτοι ἐν τῷ κώδηκι προηγοῦνται τοῦ τυπικοῦ.

(29) ἄνωθεν ἡ αὐτὴ χεὶρ ἔγραψε : πρωτοστάτα.

(30) λέξις δὶς καὶ τρὶς ἐπαλλήλως γεγραμμένη.

Τοίνυν λύπης φλόγωσις οὐκ ἔφλεξέ με
χειμών τε δεινῶν καί τινα . . . . (31)
τοῦ κοσμικοῦ κλύδωνος οὐκ ἔτρεψέ με·
φθόνου βέλεμνα πάμπαν οὐχ ἥψαντό μου,
καὶ ταῦτα παρὰ πάντα πολλὰ πολλάκις·
εἰς δ' ἀντίτυπον ὡσανεὶ κεκρουκότα,
φροῦδα μετερρύησαν (32) ἐξοπισθίως·
ἐναντίων δόρατα βαρβάρων γένους
Περσῶν, Ἰταλῶν, Βουλγάρων, Ἀτταρίων
ἐμοῦ καταπεμφθέντα πολλαῖς ἐν μάχαις
ἤνυσαν οὐδὲν οὐδὲ λυμήναντά με.
Σκηνὴν γὰρ εὗρον ταῦτα εἰς λειμωνίαν,
εἰς πέτραν οἶκον ἀρραγῶς ἡδρασμένον,
κρύους πιλήσεις, ἐκπυρώσεις τοῦ θέρους
ὠθοῦντα μακρὰν καὶ πνοὰς ἀντιπνόους,
πιστὸν, γαληνὸν ὅρμον, εὔδιον, μέγαν.
Σὺ (33) ὅπλον εὐδοκίας, ἣ Δαυῒδ γράφει·
θώρακα λαμπρὸν, ἔνδυμα σωτηρίου.
Σὺ γοῦν τὸ πᾶν μου καὶ πρὸ τοῦ κράτους κράτος
καὶ τοῦ κράτους πρὸς Θεοῦ φρουρὸς καὶ φύλαξ
ἀρχῆς ἀπ' αὐτῆς ἄχρι τῶν τῆδε χρόνων.
Αὐτὸς καθεῖλες περσικὸν πολὺν τύφον,
τῶν Ἰταλῶν τε τοὺς ἀκαμπεῖς αὐχένας,

---

(31) μετριάζει : ἐσφαλμένη λέξις.

(32) μετεῤῥίζησαν : ὁ κῶδηξ.

(33) σὲ;

ὡσεὶ γραφικοὺς ἄκμονας σιδηρέους,
ἐγκλίνας εἰς γῆν ὡς λυγὸν φυτοῦ νέου·
καὶ πᾶν ἁπλῶς ἔκφυλον ἀλλόθρουν γένος
τῶν Αὐσόνων ἤλασας ἐκ γῆς μακρόθεν.
Σὺ τῆς Λατίνων σύρφακος πανσπερμίας
καὶ τῶν ἀτλήτων ἔνθεν ἀτυχημάτων,
τῶν ἀπειλῶν τε, τῶν καθ' ἡμέραν φόνων
τὴν Κωνσταντίνου, τὴν Σιὼν τὴν δευτέραν,
ἠλευθέρωσας, ὡς Σιὼν πρὶν τὴν πάλαι
χειρὸς δυναστῶν βριαρῶν Ἀσσυρίων·
ἣν καὶ φυλάττοις, ἰσχύος σου τῷ κράτει,
πασῶν πονηρῶν ἐμβολῶν ἀνωτέραν,
πάντων ἀσινῆ δυσμενῶν συστρεμμάτων,
σκοπὸς καθάπερ, ὡς Θεοῦ κληματίδα.
Πρὸς τοῦτο γάρ σε καὶ κίων ὑψοῦ φέρει
ναῷ παρεστὼς τῶν σοφῶν Ἀποστόλων.
Σὺ τὰς παγίδας συνέτριψας καθάπαξ,
ἃς ὑπέθεντο ταῖς ἐμαῖς ποτὲ τρίβοις
αἵματος ἄνδρες δυσμενέστατοι, λάθρα.
Διάστροφόν τε σύμπαν εἰς λεῖον ἔθου,
καὶ τὸ σκολιὸν εὐθύτατον ὑπέθου.
Τοίνυν ὁ ποὺς μου διαβὰς σκύλλων ἄνευ,
προσκόμμασί τε μὴ παρεὶς τοῖς τῶν λίθων,
ἔστη πρὸς εὐθύτητα, Δαυῒδ που λέγει·
αὐτὸς δ' ἔβην ἄνωθεν ὠμῆς ἀσπίδος
καὶ βασιλίσκου καὶ δρακοντείας κάρας.

Τῶν γοῦν τοσούτων μυρίων δωρημάτων,
εὐεργέτα μου καὶ φύλαξ καὶ προστάτα,
καταφυγῆς μου τεῖχος ὠχυρωμένον,
μονὴν ἁγίαν τήνδε τὴν σεβασμίαν,
ἥν σοι προσῆξαν εὐνοϊκῷ τῷ τρόπῳ
πάππος [ὁ] ἐμὸς πρίν τε καὶ φυτοσπόρος (34)
εἰς καλλονὴν ἅπασαν εὖ ἠσκημένην,
χρόνος δ' ἀπημαύρωσεν ἀφ' οὗ Λατῖνον (35)
τύραννον εἶδον τῇ πόλει Κωνσταντίνου,
κομίσας (;) (36) αὐτὸς ἀντίχαριν ἀξίαν
εἰς σύμβολον προσῆξα δουλικοῦ χρέους,
ἢ φωτοειδῆ λυχνίαν ἀνῆψά σοι
ἐκ καρδιακῶν τοῦ πόθου πυρεκβόλων,
ὦ δεύτερον φῶς ἄδυτον πρώτου φάους
τὸ τὴν ψυχικὴν φωσφοροῦν μου λαμπάδα,
ἢ φρυκτὸν ὥς περ εἰς κορυφαίαν ὄρους
ἔστησα λάμπρὸν, ἢ φαεινὸν ἀστέρα
ποδηγετοῦντα τοὺς κακῶς φορουμένους
τοῖς τῶν παθῶν κλύδωσιν εἰς σωτηρίαν,
ἢ τάχα καὶ πρὸς μάνδραν ἀσφαλεστάτην
ναζιραϊκὴν συνελάσας ἀγέλην
κόσμον φυγοῦσαν καὶ Θεῷ κεκαρμένην

---

(34) ἐν τῷ κώδηκι ἡ λέξις: πρὶν φέρεται ἄνω τῶν λέξεων: πάππος ἐμός· ἕτερος διορθωσάτω κάλλιον.

(35) ἐν τῷ κώδηκι: Λατίνοι.

(36) δυσδιάκριτος ἡ λέξις.

ἐνταῦθα συνήγαγον εἰς μονὴν μίαν·
οἷς ὡς ἔθος ἔθηκα καὶ τοὺς νῦν τύπους,
ὡς ἂν ἀπευθύνοιντο πρὸς χρηστοὺς τρόπους,
κἂν ταῖς μοναῖς φέροιντο ταῖς οὐρανίαις
τὸ ποίμνιον πᾶν συνάμα τῷ ποιμένι.
Τούτοις γενοῦ γοῦν λύχνος ἢ φῶς ταῖς τρίβοις,
ὡς ἡγεμὼν σὺ τῆς μονῆς καὶ προστάτης.
Νεύρωσον αὐτοὺς εἰς π[όνου]ς σωτηρίους·
σθένωσον αὐτοὺς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου·
ῥίζωσον αὐτοῖς τὰς μενούσας (37) ἐλπίδας·
κράτυνον αὐτῶν τὰς ἐνόρκους ἐγγύας·
κἂν τῇ κρίσει πρόστηθι τῇ παγκοσμίᾳ.
Ἡμῶν δ' ἰθύνων ἄχρι καὶ νῦν τὸ κράτος
ἴθυνε τοῦτο, πρὸς Θεοῦ, μέχρι τέλους·
πλάτυνον αὐτὸ σαῖς λιταῖς μακροῖς ὅροις·
ἔπαρον αὐτὸ πρὸς τὸ πρὶν ὕψος πάλιν
καὶ τὴν παλαιὰν εὐκλεᾶ κληρουχίαν.
Ὁ Μιχαὴλ σοι ταῦτα Ῥωμαίων ἄναξ,
Κομνηνοφυής, Δουκοφυὴς ἐκ γένους,
Παλαιολόγος, Ἄγγελος, εὔνουν τρέφων
πρὸς σὲ σχέσιν δούλωσιν ἀκραιφνεστάτην.

---

(37) μελλούσας ;

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Ἀπὸ τῆς σελίδος 7—16 τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου ἐκτίθεται πᾶν ὅ,τι γνωστὸν ἡμῖν ἐν γένει περὶ τῶν ἐν τῷ βουνῷ τοῦ Αὐξεντίου μονῶν. Ἐξ ὅσων γινώσκομεν λοιπὸν φαίνεται ὅτι τὴν τῆς ἀνδρείας μονῆς ἀκμὴν τακτέον μικρὸν μετὰ τὰ μέσα καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ΙΒ′ αἰῶνος ὡς καὶ κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ΙΓ′, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς αἰῶνας· διότι βεβαίως ὑπῆρχον καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε′ καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Η′ καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Θ′ αἰῶνος συστήματα μοναχῶν ἀσκουμένων ἐκεῖσε· διότι αὐτὸς ὁ βιογράφος Στεφάνου τοῦ νέου Στέφανος ὁ διάκονος, προσφωνῶν τὴν τοῦ ὁμολογητοῦ Στεφάνου βιογραφίαν Ἐπιφανίῳ τῷ ὁσιωτάτῳ μοναχῷ, δῆλός ἐστι τιθεὶς τὴν ἐν τῷ βουνῷ τοῦ Αὐξεντίου ἄσκησιν τοῦ Ἐπιφανίου περὶ τὰ τέλη τοῦ Η′ αἰῶνος καὶ κατά τινας μέχρι καὶ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ Θ′ (1).

Περὶ δὲ τῆς ἐν τοῖς αἰῶσι ΙΒ′ καὶ ΙΓ′ καταστάσεως τῆς μονῆς, τὸ μὲν τὰ γραφόμενα τοῦ νέου κτίτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου (2) δεικνύουσι τίς ἀνῳκοδόμησεν αὐτὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ΙΒ′ ἑκατονταετηρίδος, τὸ δὲ αἱ βιογραφίαι Μελετίου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Ἀθανασίου τοῦ πατριάρχου μαρτυροῦσιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει λατινοκρατίας καὶ ἀσκητήρια

(1) Casimiri Oudini, Commentarius de scriptoribus Ecclesiae antiquis· τόμ. Β′, Λειψίᾳ, 1722, στήλη 22.

(2) ἰδὲ τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλίου σελ. 20.

ἦσαν αὐτόθι καὶ μονή τις ἀνδρῶν ἤκμαζε· διότι μοναχοὶ διάσημοι, οἵτινες ἀναφέρονται μέρος σπουδαῖον λαβόντες ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐμόρφωσαν ἑαυτοὺς ὑπογραμμὸν αὐστηρᾶς ἀσκήσεως οὐχὶ βεβαίως ἐν καλύβαις, ἐν ὀπαῖς τῆς γῆς καὶ σπηλαίοις, ἀλλ' ἐν μονῇ, ἥτις ὑπῆρχε, καὶ ἥτις συλλήβδην ἀναφέρεται παρὰ τοῖς χειρογράφοις ὑπὸ σεπτὸν ὄνομα : βουνὸν, ἢ ὄρος Αὐξεντίου.

ἀληθὲς μὲν ὅτι ἐν τῇ βιογραφίᾳ Μελετίου τοῦ ὁμολογητοῦ γράφεται ὅτι *εὗρεν ἓν αὐτοφυὲς σπήλαιον μικρότατον καὶ ἔρημον, οὗτινος ἔμπροσθεν κατεσκεύασε καλύβην μικράν·* (3) ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ἀναγράφεται εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐσκέψατο ἵνα ἑνώσῃ τὴν δυτικὴν μετὰ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, περὶ τὰ ἔτη δῆλον οὖν 1272—1275 (4). Ἐν τούτοις ἡ βιογραφία τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανασίου (5) πλείω τούτων ἐπιτρέπει ἵνα εἰκάζωμεν. Ὁ Ἀθανάσιος ἐγεννήθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1215—1220, καὶ ἐμόνασεν ἐν τῷ βουνῷ τοῦ Αὐξεντίου πάντως πρὸ τοῦ 1250, τὸν τύπον αὐστηρᾶς μοναδικῆς ἀσκήσεως ἐκεῖθέν τε καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ Γαλησίῳ μονῶν ἀπομαξάμενος· ἀλλὰ μικρῷ πρὸ αὐτοῦ ἠσκοῦντο ἐν τῷ ὄρει τοῦ Αὐξεντίου *ἐνάρετοι ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα*

---

(3) βίος Μελετίου ἐν « Νέῳ Ἐκλογίῳ ».

(4) Δημητρακοπούλου (Ἀνδρονίκου ἀρχιμανδρίτου) Ὀρθόδοξος Ἑλλάς· Λειψίᾳ, 1872, σελ. 60, ἔνθα τὸν Μελέτιον λέγει μοναχὸν τῆς μονῆς τοῦ Γαλησίου. Βλέπε τοῦ αὐτοῦ Ἱστορίαν τοῦ σχίσματος· Λειψίᾳ, 1867, σελ. 57, 64, 69.—Ἀπόκρισις ὀρθοδόξου πρὸς ὀρθόδοξον κτλ. ἔκδοσις Χρυσάνθου μητροπολίτου Σμύρνης· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1840, σελ. 71—74.

(5) κατὰ παράφρασιν Ἀγαπίου Λάνδου ἐν « Νέῳ Παραδείσῳ ».

ὁ ἐξακουστὸς Ἠλίας, Νεῖλος ὁ Ἰταλὸς, καὶ ὁ Λεπενδρηνὸς Ἀθανάσιος, μὲ τοὺς ὁποίους συνομιλήσας καὶ ὠφεληθεὶς καὶ ὠφελήσας ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος Γαλήσιον. Τοὺς ἐπιφανεῖς ἐπ' ἀρετῇ τούτους ἄνδρας ἀναφέρει μετ' ἐπαίνων καὶ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (6).

§

Ἀπαιτεῖταί τις ὑπόμνησις ἐνταῦθα περὶ τῶν ἐν τῷ Ε΄ αἰῶνι μοναχικῶν ἀθροισμάτων τῶν ὑπὸ τὸν Αὐξέντιον ἀσκουμένων ἐν τῇ Ὀξείᾳ, καθ' ἃς ἡμῖν χορηγοῦσιν εἰδήσεις ἀμφότερα τὰ εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενα βιογραφικὰ ὑπομνήματα. Καὶ περὶ μὲν ἀμφιέσεως τῶν μοναζουσῶν εἴδομεν ἤδη ὅτι, ὁ μακάριος Αὐξέντιος ἐνέδυσεν αὐτὰς ὠμοφόρια μεγάλα· περὶ δὲ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἃς ἔδει 'να μένωσιν ἀργοὶ πάντες οἱ μοναχοὶ, γινώσκομεν ὅτι διέταξε 'να ἄγωσι σχολὴν καὶ κατὰ παρασκευὴν, ὡς καὶ κατὰ κυριακήν· ἵνα μὴ δ' ἐπέρχηται ζημία τοῖς πτωχοῖς ἐργάταις, αὐτός τε καὶ Σέργιος ὁ μετ' αὐτὸν πρῶτος τοῦ ὄρους ἐχορήγει μὲν τὸν μισθὸν τῆς παρασκευῆς, ἀλλ' ἐκώλυεν αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἐργασίας, διδοὺς καὶ τὰ πρὸς τροφήν· τὰς δὲ κυριακὰς, μὴ χορηγῶν μισθὸν, ἐδίδου τὴν τροφὴν μόνον τοῖς ἐργάταις.

Τὸ πλῆθος δὲ τῶν προσερχομένων αὐτῷ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐκ πάσης κοινωνικῆς τάξεως, ἕως τρίτης ὥρας, καί τινες ἕως ἕκτης, κατὰ τὸ παρὰ τοῦ «μακαρίου ὁρισθὲν ἀκενόδοξον μέλος εὐρύθμως ἔψαλλε»· μεθ' ὃ, ὁ μὲν Αὐξέντιος ἔλεγε τὸν ὕμνον τῶν ἁγίων Τριῶν Παίδων, ὁ δὲ λαὸς ἀπήντα «Ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας»· εἶτα, προσφωνῶν αὐτοῖς ἠθικὸν λόγον,

---

(6) Migne Patrologiæ, τομ. ΡΝ΄, στήλη 1116.

ἀπέλυεν. Ἐν δὲ τῇ φερομένῃ ἐπ' ὀνόματι Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ βιογραφίᾳ αὐτοῦ λέγεται ὅτι τὰ ψαλλόμενα τροπάρια συντεθειμένα ἦσαν «ἀπὸ δύο ῥητῶν ἢ τριῶν», καί τι δεῖγμα τῆς ἀπὸ κοινοῦ προσευχῆς ἐσώθη, καὶ τοῦτο μεταφέρω ἐνταῦθα· τὰ τροπάρια ταῦτα «μετ' ἤθους ἁπλουστέρου καὶ ἀπεριέργου διατυπώσας (ὁ Αὐξέντιος) παρέδωκε ψάλλειν πάντας» ἐπανλαμβάνοντας αὐτὰ συνεχῶς· ἦσαν δὲ τοιαῦτα :

«Πτωχὸς καὶ πένης ὑμνοῦμέν σε Κύριε — Δόξα τῷ Πατρὶ, δόξα τῷ Υἱῷ, δόξα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῷ λαλήσαντι διὰ τῶν προφητῶν».

«Στρατιαὶ ἐν οὐρανοῖς ὕμνον ἀναπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς οἱ ἐπὶ γῆς τὴν δοξολογίαν—Ἅγιος· Ἅγιος· Ἅγιος, Κύριος· πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης Σου».

«Δημιουργὲ πάντων, εἶπας καὶ ἐγεννήθημεν· ἐνετείλω καὶ ἐκτίσθημεν· πρόσταγμα ἔθου, καὶ οὐ παραλεύσεται — Σῶτερ εὐχαριστοῦμέν Σε».

«Κύριε τῶν δυνάμεων, ἔπαθες, ἀνέστης, ὤφθης, καὶ ἀνελήφθης· ἔρχῃ κρῖναι κόσμον — Οἰκτείρησον καὶ σῶσον ἡμᾶς».

«Ἐν ψυχῇ τεθλιμμένῃ προσπίπτομέν Σοι καὶ δεόμεθά Σου, Σῶτερ τοῦ κόσμου — Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς τῶν μετανοούντων».

«Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνοίξας — οἰκτείρησον καὶ σῶσον ἡμᾶς».

«Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ, πρευσβεύοντες ὑπὲρ ἡμῶν—Δόξα σοι, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων». (7)

---

(7) βλέπε τὰ περὶ τῆς αὐξεντιανῆς μελῳδίας ὑπὸ Κ. Ν. Σάθα γραφέντα ἀπὸ σελ. σλε'-σμϐ' τοῦ πολυμάθειαν ἐμφαίνοντος «Ἱστο-

Τοιοῦτο τὸ ἀπερίεργον ἦθος τῆς αὐξεντιανῆς ὑμνῳδίας, ἀληθῶς ἁπλούστερον, καθὸ μὴ παρεισάγον οὐδὲν ἴχνος διδασκαλίας δογματικῆς περὶ τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων: ὡς ἐγὼ τοὐλάχιστον ἀντιλαμβάνομαι τοῦ πνεύματος τῆς βιογραφίας. Ἄλλως ἀδύνατον ἑρμηνεῦσαι τὰς λέξεις *ἁπλούστερον* καὶ *ἀπερίεργον*.

§

Μετὰ τὰ ῥηθέντα ταῦτα, δέον εἰπεῖν ὅτι τῆς παρούσης ἐπισημειώσεως ὁ σκοπός ἐστιν ἕτερος ἢ τὸ περὶ τὰς ὑμνῳδίας ἐνδιατρίβειν.

Ἐξ ὧν ἐν τῇ 15 σελίδι λέγονται, δείκνυται σαφῶς ὅτι τῷ 1281 ἡ μονὴ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου ἐτιμᾶτο εἰς ὄνομα τοῦ Ταξιάρχου τῶν ἄνω Δυνάμεων Μιχαὴλ ὑπὸ τοῦ νέου κτίτορος εἰς αὐτὸν ἀφιερωθεῖσα (8), ἦγε δ' ἴσως καὶ ἑορτὴν κατὰ τὴν ἐπέτειον μνήμην τῶν ἁγίων

ρικοῦ δοκιμίου περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν». Ἐν Βενετίᾳ, 1879. Καὶ πρόσχες τῇ σημειώσει 3 τῆς σλη' σελίδος, ἔνθα παρατηρεῖ περὶ τῆς ἐν τῇ δοξολογίᾳ τοῦ Αὐξεντίου γενομένης ὑπ' αὐτοῦ ἀντικαταστάσεως τοῦ συνδέσμου ΚΑΙ διὰ τοῦ ἄρθρου ΤΩ: παραπ. εἰς τοῦ σοφοῦ καρδιναλίου Pitra τὰ Analecta Sacra, τόμ. Α', σελ. XXIV. Διορθωθήτωσαν μέντοι τὰ ἐν σελίδι σμβ' λεγόμενα, ὅτι τὸ γυναικεῖον μοναστήριον ἱδρύθη εἰς τὸ ὄρος Σκοπὸν (ἤτοι Σκῶπα) καὶ ὅτι τὸν χορὸν τῶν μουσικῶν ἀπετέλουν αἱ γυναῖκες. — Οὐ μόνον ἐν τῇ παρὰ Migne, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρὰ Δουκάκῃ βιογραφίᾳ (Συναξαριστὴς Φεβρουαρίου, σελ. 248) ἀναφέρεται ὅτι *πολλοὶ* προσήρχοντο τῷ Αὐξεντίῳ ἔκ τε Ῥουφινιανῶν καὶ ἑτέρων παραλίων χωρίων, δῆλον οὖν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες καὶ μετ' αὐτοῦ συνέψαλλον οἱ πολλοὶ οὗτοι τὰς ἀπεριέργους ταύτας ᾠδάς.

(8) βλέπε σελ. 21 καὶ σελ. 62 στίχους 75—76 ἐν τῷ μετὰ χεῖρας βιβλίῳ.

Ἀποστόλων, εἰς ἀνάμνησιν τῶν παλαιοτέρων πατρώνων, ὧν ἐπ' ὀνόματι ἐτιμᾶτο. Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος ἐν Διηγήσει περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως γράφει ὅτι ὁ τὸν θρόνον ἀνελθὼν τῷ 1190 Λεόντιος ὁ Θεοτοκίτης ἦν *ἡγούμενος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῷ βουνῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου* (9). Πρὸ τούτου δ' ὅμως ὑπῆρξε πατριάρχης τῆς νέας Ῥώμης (1178-1183) Θεοδόσιος ὁ Βοραιδιώτης (10), ὃν ὁ παρὰ Leunclavii κατάλογος λέγει *περὶ τὸν τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου βουνὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀσκήσαντα·* αὐτὸς δ' ὁ κατάλογος τὸν Λεόντιον γράφει τῆς ἐν τῷ βουνῷ τούτῳ μονῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἡγούμενον (11). Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Φιλίππου τοῦ Κυπρίου πολλῆς σπουδῆς ἄξιος κατάλογος πατριαρχῶν γράφει τὸν μὲν Θεοδόσιον *ἀσκητὴν* ὄντα *τοῦ βουνοῦ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου*, τὸν δὲ Λεόντιον *ἡγεμονεύοντα τῶν μοναχῶν τῶν ἐν τῇ μονῇ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατὰ τὸν βουνὸν τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου* (12). Θεοδόσιος ὅμως ὁ Βοραιδιώτης ἀναφέρεται παρὰ τοῖς ἱστοριογράφοις τῶν αἰώνων ἐκείνων ὑπὸ τοῦτο τὸ μοναστηριακὸν ὄνομα (13): «Θεοδόσιος ἐκ μονῆς Βοραδίου (14). Πλησίον δὲ Τῶν Βοραιδίου ἔκειντο Τὰ Ἀνθεμίου, ἔνθα τῷ 454 ἐκτίσθη ὑπ' Ἀνθεμίου τοῦ τῆς Ῥώμης ἄρξαντος ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου ἀποστό-

---

(9) Anselmi Bandurii, Imperium Orientale· ἐκδ. Βενετίας, 1729, σελ. 169.

(10) Μ. Ι. Γεδεὼν, Πατριαρχικοὶ Πίνακες· σελ. 369—371.

(11) Bandurii, σελ. 176 τῆς ἀνωτέρω σημειουμένης ἐκδόσεως.

(12) Bandurii, αὐτόθι, σελ. 189.

(13) Νικήτας Χωνιάτης· Βόννης, σελ. 315 καὶ 529.

(14) Ἐφραίμιος· στίχῳ 10191.

λου Θωμᾶ, ὁ τότε λεγόμενος Ἀποστολεῖον (15). Τὰ γραφόμενα ταῦτα τῶν τε πατριαρχικῶν καταλόγων καὶ τῶν ἱστοριογράφων ἀντιβαλλόμενα πρὸς ἄλληλα οὐδεμίαν ἐπιτρέπουσαν ἡμῖν ἀμφιβολίαν ὅτι Τὰ Βοραιδίου τὰ καὶ Βορραίδος (16) ἔκειντο τόσον πλησίον τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου, ὥστε οἱ βοραιδιῶται μοναχοὶ ἐλέγοντο κοινῶς καὶ μοναχοὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου· μόνον δ' ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἑλληνικὴν ἠδύνατο 'ν' ἀντείπῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην, μόνον ὁ τοιοῦτος δύναται 'ν' ἀρνηθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ τοποθεσίαι Ἀνθεμίου καὶ Βοραιδίου ἔκειντο πλησίον ἀλλήλων. Ὁ τὴν Χρονογραφίαν τοῦ Θεοφάνους μελετῶν βλέπει ὅτι Τὰ Ἀνθεμίου ἔκειντο πλησίον καὶ Τῶν Εὐτροπίου (17), δηλαδὴ τῆς τοποθεσίας τῆς σήμερον καλουμένης Καλαμίτσας, ὡς ἀποδείκνυσιν ὁ μακαρίτης Ἀλ. Γ. Πασπάτης, ἰδὼν μάλιστα παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς χρονογράφοις ἐνίοτε τὸν λιμένα Εὐτροπίου καλούμενον καὶ Ἀνθεμίου (18). Γνωστὸν πρὸς τούτοις ὅτι Ἀλέξιος ὁ Μωσηλὲ, γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ, λαβὼν τὸ ἐν Χρυσοπόλει μοναστήριον, χορηγηθὲν αὐτῷ σὺν ἑτέροις δύω,

---

(15) Χρονικὸν Πασχάλιον· σελ. 591.

(16) Πασχάλιον Χρονικόν· σελ. 591 καὶ 598 : ἔνθα φέρονται καὶ αἱ δύο γραφαὶ τοῦ ὀνόματος.

(17) Θεοφάνους τόμ. Α', σελ. 608. Αἱ ὀνομασίαι ἐσώζοντο μέχρι τοῦ Θ' αἰῶνος· ὅτι δ' ἔκειντο τὰ Εὐτροπίου πλησίον Χαλκηδόνος ἔκρινε καὶ ὁ Goar ἐν ταῖς εἰς Θεοφάνη σημειώσεσι. Θεοφ. Β', σελ. 520.

(18) Α. Γ. Πασπάτη, Τὰ ἀνατολικὰ προάστεια τοῦ Βυζαντίου· τόμ. ΙΒ' Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου, σελ. 44, παραπέμποντος εἰς Λέοντα Γραμματικὸν (σελ. 144), εἰς Πασχάλιον Χρονικὸν (τόμ. Α', σελ. 696) καὶ Γλυκᾶν (σελ. 510)·

ἐποιεῖτο περιπάτους μέχρι Τῶν Ἀνθεμίου καὶ ὅτι τὴν αὐτόθι μονὴν, βεβαίως ὄχι τὸ Ἀποστολεῖον, ᾠκοδόμησεν, ἐν αὐτῇ καὶ μοναχὸς ἀποκαρεὶς καὶ ταφεὶς, ὡς ἐτάφη ἐν αὐτῇ καὶ Θεοδόσιος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ «πολλὰ γνωρίσματα τῆς ἀρίστης αὐτοῦ βιώσεως ἐν τῷ μοναστηρίῳ καταλιπών» (19). Ἐν Τοῖς Ἀνθεμίου διέμενε τῷ 867 Θεοδώρα ἡ καλὴ κἀγαθὴ σύζυγος τοῦ Θεοφίλου (20).

§

Φρονῶ ὅτι τὰ Βοραιδίου ἔκειντο πλησιέστατα Τῶν Ἀνθεμίου, καὶ λίαν ἐγγὺς τῷ βουνῷ τοῦ Αὐξεντίου, καὶ ὅτι Τὰ Εὐτροπίου ἦσαν τοποθεσία παρὰ τὴν θάλασσαν, ἔγγιστα Τῶν Ἀνθεμίου.

§

Μανθάνομεν ἐκ τῶν χρονογράφων ὅτι, ἐνῷ εἰς Τὰ Ἀνθεμίου ὑπῆρχε ναὸς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, καλούμενος Ἀποστολεῖον, πλησίον αὐτῶν ὑπῆρχε μονὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου. Ὅτε Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης ἔκτισεν ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ βιθυνικοῦ Ἀκρίτα (Τοῦζλα) νήσου τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ναὸν, ἀφιερώθη καὶ αὐτὸς εἰς ὄνομα ἀποστόλου, τοῦ Πρωτοκλήτου δηλαδή· λέγεται δ' ὅτι τῷ Μελετίῳ καθ' ὕπνους φανεὶς ὁ ὅσιος Αὐξέντιος *ηὐχαρίστησε πολὺ διὰ τὸν ναὸν, ὅνπερ ἔκτισεν ἐκεῖ* (21), ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι ὁ ναὸς καὶ ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου εἶχόν τινα σχέσιν μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου μονῆς, ὡς μετόχιον

(19) Theophanis Continuati, σελ. 109. Συμεὼν Μάγιστρος, σελ. 632.

(20) Λέων Γραμματικός· σελ. 250.

(21) βίος Μελετίου ἐν «Νέῳ Ἐκλογίῳ» καὶ παρὰ Δουκάκῃ· Συναξαριστὴς Ἰανουαρίου, σελ. 390 καὶ 395.

ἴσως αὐτῆς. Οὐχ ἧττον δὲ καὶ πέριξ καὶ ἐν ἀγχιτέρμοσι τοποθεσίαις ἠγείροντο ναοὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ταξιάρχου τῶν οὐρανίων Δυνάμεων Μιχαὴλ, ὧν οὐδεμία μνεία γίνεται κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἀφιέρου τὴν ὑπ' αὐτοῦ καινισθεῖσαν μονὴν εἰς τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ, διότι πρὸ μικροῦ ἢ μακροῦ χρόνου φαίνεται ὅτι ἔλιπον τὸν βίον. Μόνον ἡ μονὴ τῶν Ῥουφινιανῶν δείκνυται συγχρόνως ὑπάρχουσα. (22).

§

Ὑπάρχει σημεῖόν τι κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, εἰς ὃ δέον ἵνα γένωνται βαθεῖαι μελέται, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς μὴ ταυτότητος τῶν ὀνομάτων Ὀξείας. Τὸ ὄνομα ἔφερεν ἡ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὅπερ ἀκολούθως ἐκλήθη βουνὸν ἢ ὄρος Αὐξεντίου—ἔφερε δὲ καὶ μικρὰ νησὶς τῆς Προποντίδος πλησίον Ἀντιγόνης καὶ Χάλκης, διατηρήσασα τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον—ἀλλ' οὕτως ὠνομάζετο καὶ τοποθεσία τις ἐν Κωνσταντινουπόλει «πλησίον τῶν Δομνίνου Ἐμβόλων», ναόν ἔχουσα τοῦ Τιμίου Προδρόμου (23). Τῆς τοποθεσίας Ὀξείας, ὡς τόπων χερσαίων, «οἳ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Κέρως Βύζης θυγατρὸς Βύζαντος ἀντικρὺ τούτου καὶ ἄντικρυ καθεστήκασι» μιμνήσκεται Γενέσιος. Τῆς νήσου δ' Ὀξείας ποιοῦνται μνείαν ὁ Κίνναμος, ὁ Θεόδωρος Πρόδρομος, ὁ Χωνιάτης,

---

(22) Μ. Ι. Γεδεὼν, Λίθοι καὶ Κεράμια· ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1892, σελ. 21-23. Ὑπῆρχε τῷ 1236. Βλέπε τοῦ προσεχῶς ἐκδιδομένου «Βυζαντινοῦ Ἑορτολογίου» μου τὴν 15 μαρτίου.

(23) Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη· τόμ. Β', σελ. 55. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἡ λέξις Ὀξεῖα γράφεται διὰ τοῦ Ι μόνον, οὐχὶ δὲ διὰ διφθόγγου.

ὁ Παχυμέρης, ὁ Ἐφραίμιος (24). Τῆς τρίτης Ὀξίας μόνον τὸ τῆς ἱεροσολιμικῆς βιβλιοθήκης χειρόγραφον. Ὁ πολὺς Δουκάγγιος φαίνεται συγχέων τὰς μονὰς τὰς ἐν τῇ νήσῳ Ὀξείᾳ καὶ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ βουνῷ, τῷ τοῦ Αὐξεντίου. Μιχαὴλ δὲ Κουρκούας ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καὶ Ὀξείτης ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἀσκήσεως ἐπικληθείς, ἀνῆκεν εἰς τὴν νησιωτικὴν οὐχὶ δ' εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ βουνοῦ μονὴν (25), διότι ὁ τῷ Μιχαὴλ τούτῳ σύγχρονος Ἰωάννης Κίνναμος γράφει ὅτι τοῦ κατὰ τὴν νῆσον, ἣν Ὀξεῖαν ἐκ τῆς θέσεως καλοῦσιν, ἦρχε φροντιστηρίου» · Νικήτας δὲ Χωνιάτης, ὁ μικρῷ μεταγενέστερος ἀφηγεῖται ὅτι Μιχαὴλ ὁ Ὀξείτης, ὑπεκστὰς τῆς ὑπερτάτης τῷ βουλομένῳ καθέδρας, ἀπεφοίτησε πρὸς *τὴν νῆσον Ὀξεῖαν* «καθ' ἣν τὸν ἄσκευον βίον καὶ ἀπέριττον ἐκ παιδὸς ἐπανήρητο».

Ἡ μονὴ τῆς νησίδος ἦν ἀφιερωμένη τῷ ταξιάρχῃ τῶν οὐρανίων Δυνάμεων Μιχαὴλ, καθὼς λέγουσιν. Ἡ περὶ τούτου παράδοσις ἴσως οὐκ ἀμάρτυρος · ἀλλ' οἱ γράψαντες οὐδαμοῦ παρέπεμψαν. Ὁ τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» χαρίεις συγγραφεύς, ἀρυόμενος πάσας τὰς εἰδήσεις καὶ παραπομπὰς ἀπὸ τῶν τοῦ Δουκαγγίου συγγραφῶν, τῆς τε Constantinopoli Christianæ καὶ τῶν εἰς Ζωναρᾶν καὶ ἑτέρους συγγραφεῖς παραπομπῶν, γράφει ἁπλῶς περὶ τῆς Ὀξείας, τῆς νήσου δῆλά γε δὴ «ὑπῆρχε

---

(24) Κίνναμος, σελ. 33. Γενέσιος, σελ. 54. Νικήτας Χωνιάτης, σελ. 70. Παχυμέρης, τόμ. Α', σελ. 270. Ἐφραίμιος, στίχ. 10137-139. Θεοδώρου Προδρόμου ἐπιστολὴ πρὸς Γρηγόριον καθηγούμενον κλπ. Migne, τόμ. ΡΛΓ', στήλη 1289.

(25) Δουκαγγίου σημειώσεις εἰς Ζωναρᾶν · τόμ. ΣΤ', σελ. 123 κατὰ τὴν ἔκδοσιν Λουδοβίκου Δινδορφίου.

μονύδριον καὶ ναὸς Μιχαὴλ Ἀρχιστρατήγου................ ἀναφέρεται δ' ἐν αὐτῇ καὶ εὐκτήριος οἶκος Ἀναστασίου τοῦ πατριάρχου (καὶ προστίθησιν ἐνταῦθα τὸ ; σύμβολον τῆς ἀμφιβολίας) χρησιμεύων καὶ ὡς ὀρφανοτροφεῖον» (26). Μαρτυρίαν ἐπὶ τούτοις οὐδεμίαν ἐπάγει· ἐγὼ δὲ μόνην χειραγωγίαν, καὶ ταύτην ὑποσκάζουσαν, εὑρίσκω τὴν ἐν χειρογράφοις Συναξαρισταῖς ἐν τῇ 13 ἰανουαρίου φερομένην, κατὰ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου, ταύτην: « Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ εὐκτηρίῳ οἴκῳ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τῷ ὄντι ἐν τῇ Ὀξείᾳ » : ταῦτα δὲ καὶ Νικόδημος ἐν τῷ Συνα-Συναξαριστῇ μετέφρασεν « εἰς τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ, τὴν εὑρισκομένην εἰς τὴν Ὀξεῖαν ». Ἡ ἐν τῇ νήσῳ Ὀξείᾳ μονὴ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἐκαλεῖτο « μονὴ τῶν βουλγάρων » (27).

Δυσκόλως ὁρισθήσεται τὸ ὅτι ὁ οἶκος Ἀναστασίου πατριάρχου, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο κατὰ τὴν 19 ἰανουαρίου ἡ *σύναξις τῶν ἁγίων μαρτύρων Λουκιλλιανοῦ, Παύλης*

(26) Σκαρλάτου Δ. Βυζαντίου, Κωνσταντινούπολις· τόμ. Β', σελ. 318.

(27) Θεοδώρου Προδρόμου (Πτωχοπροδρόμου) σώζεται ἐπιστολὴ «πρὸς Γρηγόριον μοναχὸν καὶ καθηγούμενον τῆς ἐπὶ Ὀξείᾳ νήσῳ σεβασμίας μονῆς τῶν Βουλγάρων, ὅτε ἦλθε *πρὸς τὸ νησίον* ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν δεσπότης ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου ἀρρωστήσας καὶ παρατησάμενος». Migne, ΡΛΓ, 1289. Συγχρόνως σχεδὸν καὶ ἐν τῇ παρακειμένῃ νήσῳ Ἀντιγόνῃ ἐμόναζε Γρηγόριος μοναχὸς, πρὸς ὃν ἔγραψεν ἐπιστολὴν Ἰωάννης μοναχὸς ὁ Φουρνῆς καὶ πρῶτος τοῦ ὄρους Γάνου, ὅτι κατὰ τὰς Τεσσαρακοστὰς οὐ δεῖ ποιεῖν ἐπὶ νεκροῖς μνημόσυνα, μήτε φαιδρότερον ἄγειν τὰς τῶν ἁγίων μνήμας. Ἐξέδωκα δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐν τόμῳ Γ' τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», σελ. 170-171.

καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς, ἔκειτο οὐχὶ ἐν τῷ βουνῷ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τῆς νησῖδος Ὀξείας. Ἐκ τῶν χειρογράφων Μηναίων καὶ Συναξαριστῶν οὐδὲν πορίζόμεθα, πλὴν τῆς ἐντὸς μιᾶς ἐφθημερίας συμπτώσεως δύο ἑορτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, τέως ἀπροσδιορίστῳ. Ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ οἶκος Ἀναστασίου ἔκειτο ἐν τῇ νήσῳ, ἡ Ὀξεῖά ἐστιν εὐπερίγραπτος, μοναὶ δὲ μεγάλαι δύο καὶ τρεῖς δυσκόλως χωροῦσιν ἐπ' αὐτῆς· δυνατὸν 'να συνυπάρξωσιν, ἂν ὦσι μικρά τινα οἰκήματα. Ἔκειτο ἆρά γε ἐπὶ τοῦ βουνοῦ; — ἀλλ' αὐτὸ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἤκμασεν Ἀναστάσιος ὁ πατριάρχης καὶ κατόπιν διαρκῶς ἐκαλεῖτο βουνὸν τοῦ Αὐξεντίου. Μεταξὺ δύο εἰκασιῶν ἡ πρώτη γίνεται μᾶλλον εὐπρόσδεκτος ἡμῖν, ὅτι ἐν τῇ νήσῳ νομίζομεν ἱδρυμένα τὸν ναὸν (τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ) καὶ τὸν οἶκον Ἀναστασίου τοῦ πατριάρχου, φιλανθρωπικόν τι πιθανῶς ἵδρυμα μετὰ ναοῦ, εἰς οὗ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὴν ὕπαρξιν ὀφείλει τὴν ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ἑορτολογίῳ κατάταξιν αὐτοῦ ὁ δυστυχὴς πατριάρχης Ἀναστάσιος (28).

§

Ταῦτα ἔδει 'να γραφῶσιν ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ Τυπικοῦ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, καινιστοῦ τῆς Αὐξεντίου μονῆς. Ἐγράφησαν δὲ πρὸς τὸ δοῦναι σοφοῖς καὶ φιλοπόνοις ἀφορμὴν ἐρευνῶν ἐπὶ τόπου καὶ σπουδῆς τῶν τε χρονογράφων καὶ τῶν ἁγιολογικῶν ὑπομνημάτων. Ἀπὸ τῶν φίλων A. Mordtmann τοῦ ἰατροῦ καὶ Ξενοφῶντος

---

(28) βλέπε τὰς ἐμὰς εἰκασίας περὶ τῆς ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ κατατάξεως τοῦ Ἀναστασίου ἐν προλεγομένοις τοῦ προσεχῶς ἐκδιδομένου «Βυζαντινοῦ Ἑορτολογίου» μου, σελ. 11 καὶ 23, καὶ ἐν τῇ περὶ τοῦ Ἀναστασίου μνείᾳ κατὰ τὴν 10 φεβρουαρίου.

Σιδερίδου, τῶν τῆς βυζαντινῆς τοπογραφίας, ἰδίᾳ τῆς βιθυνικῆς. εἰδημόνων, ἀπεκδέχομαι πλείους ἐρεύνας, βαθείας τε καὶ δοκίμους. Εἰς ταύτας δὲ ἐὰν ἡ ἐπισημείωσις αὕτη θεωρηθῇ εἰσαγωγή τις, ἔσται κέρδος τοῦτο καὶ τιμὴ τῷ ἐκδότῃ τοῦ μετὰ χεῖρας βιβλιδίου.

Κωνσταντινούπολις 10 φεβρουαρίου 1895.

Μ. Ι. Γ.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ

σελ.

Ἀγρυπνία ὁλονύκτιος 47
Ἀθανάσιος Κωνσταντινουπόλεως 65,66
Ἀθανάσιος Λεπενδρηνός. 67
Ἀκάκιος τέκνον ὑπακοῆς. 35
Ἀλέξιος (ἴδε Παλαιολόγος). . . . .
Ἀναστασίου πατριάρχου οἶκος. 75,76
Ἀνδρέου πρωτοκλήτου νῆσος καὶ μονή. 72
Ἀνδρόνικος (ἴδε Παλαιολόγος) . . . .
Ἀνθεμίου Τά. 70,71,72
Ἄνθιμος μοναχὸς (ὁ ὑμνῳδὸς) 7
Ἀποστολεῖον 71,72
Ἀποστόλων ναὸς καὶ μονή. 11,14
Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἐν Ὀξείᾳ. 74
Αὐξεντιακὴ μελῳδία. . . . . , . . . 67-69
Αὐξεντίου βίος 7-10
Αὐξεντίου βουνὸς 5-7
Αὐξεντίου μονή. 11-16
Βαλσαμὼν Θεόδωρος. 13

σελ.
Βέκκος Ἰωάννης ὁ πατριάρχης 15
Βιθυνικαὶ ἀναμνήσεις 6
Βενδιμιανὸς ὁ τοῦ βουνοῦ. 11-12
Βοραιδίου, Τὰ, Βορραΐδος 70,71,72
Βουλγάρων μονή. 75
Γαλακρηνῶν μονή. 13
Γρηγόριος Ἀντιγονίτης. . . . . . . σημ. 27 σελ. 75
Γρηγόριος ὁ τοῦ βουνοῦ 12
Γυρῆτα προάστειον 10
Διακονηταί. 35
Δουκάγγιος. 74
Δοχειαρίου καθήκοντα. 37
Δωδεκαφώτια 45
Εἰρήνη Κομνηνή. 45
Εἰρήνης μάρτυρος ναός. 7
Ἐκκλησιάρχου καθήκοντα 36
Ἐλευθερία θαλαμηπόλος 9
Ἐπιφάνιος μοναχὸς 13,65
Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου σύναξις. 75
Εὐλόγησον 35
Εὐτροπίου, Τὰ 71
Ζαχαρίου ἁγίου ναός. 11
Ἡγουμένου ἐκλογὴ καὶ προσόντα. 24
Ἠλίας Αὐξεντιανός. 67
Ἡσυχαστικὰ κελλία. 43
Θαλελαίου μαρτύριον. 8
Θέατρον 11
Θεοδόσιος Κωνσταντινουπόλεως ὁ Βοραιδιώτης. . . 70
Θεοδόσιος Σαρπειώτης. 13
Θεοδώρα αὐτοκράτειρα. 72
Θεοδώρα Κομνηνή. 45
Θωμᾶ ἀποστόλου ναός. 71
Ἱεροσολυμιτικὸν τυπικόν. 39,41
Ἰωάννης ὁ τοῦ βουνοῦ. 12
Ἰωάννης μοναχὸς ἐν Ἑβδόμῳ. 7
Καλαμίτσα. 71

σελ.
Κελλαρίτης. 38
Κίνναμος. 74
Κομνηνὴ Εἰρήνη καὶ Θεοδώρα. 45
Κωνσταντίνου πόλις. 19,50,55
Λείψανα ἁγίων. 10
Λεόντιος Κωνσταντινουπόλεως ὁ Θεοτοκίτης 70
Λεπενδρηνὸς Ἀθανάσιος. 67
Λογαριασμῶν ἐποπτεία. 40
Λουκιλλιανοῦ καὶ λοιπῶν σύναξις. 75
Μαρῖνος ἡγούμενος τοῦ βουνοῦ. 12
Μαρκιανὸς αὐτοκράτωρ 8
Μαρκιανὸς μοναχός. 7
Μελέτιος ὁμολογητὴς (Γαλησιώτης;) 65,66,72
Μελῳδία αὐξεντιακή. 67-69
Μιχαὴλ ἀρχάγγελος ἐν Ὀξείᾳ. 74
Μιχαὴλ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Κουρκούας. 74
Μιχαὴλ (ἴδε Παλαιολόγος) . . . .
Μνημόσυνα κτιτόρων. 45-46
Μοναχοὶ μονῆς Αὐξεντίου. 34
Mordtmann Dr A. 76
Μωσηλὲ Ἀλέξιος 71, Θεοδόσιος. 72
Νεῖλος Ἰταλός. 67
Νικαίας πατριάρχαι. 56
Νικόδημος Αὐξεντιανός. 15
Οἰκονόμου καθήκοντα. 36
Ὁλονύκτιος ἀγρυπνία. 47
Ὀξεῖα 73-76
Παλαιολόγος Μιχαήλ. . 14-15, 18-19 49-53, 59-62
Παλαιολόγος Ἀλέξιος 13,20,45
Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος. 45
Παράκλησις διὰ ψωμίων. 46
Ῥαίκτωρος μονὴ 13
Ῥόγα 37
Ῥουφινιαναὶ 8
Ῥουφινιανῶν μονή. 73
Σάθας Κ. Ν. περὶ Αὐξεντίου. . . . . σημ. 7 σελ. 68

σελ.
Σαρπειώτης Θεοδόσιος. 13
Σέργιος ὁ τοῦ βουνοῦ. 11
Σιγίδες. 11
Σιδερίδης Ξενοφῶν 76
Σίτας μοναχὸς 7
Σκῶπα. 8,9,11,69
Σοφίας Ἁγίας ναὸς 20
Στεφανία θαλαμηπόλος 9
Στέφανος ὁ διάκονος. 13,65
Στέφανος ὁ νέος. 12,65
Τριχιναρέας μονὴ 9,10
Τριχιναρῶν μονῆς ἔθιμα 67
Τρωΐσκυς Ἰωάννης. 3,5
Τυπικὴ σύνταξις, Τυπικὸν 17,46
Τυπικὸν Ἱεροσολυμικὸν. 39,41
Ὑπατίου μοναστήριον 8
Φιλίππου Κυπρίου Κατάλογος 70
Φιλίῳ (ἐν) μοναστήριον. 11
Φουρνῆς Ἰωάννης . . . . σημ. 27 σελ. 75
Χαλκηδόνος μητροπολίτου μνημόσυνον. 23
Χρυσοπόλεως μονὴ 71
Χωνιάτης 74
Ὠμοφόρια μέγιστα. 10
Ὠρειάριος 38

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

1) Ἀντὶ τῶν ἐν τῷ στίχῳ 10 σελίδος 7 φερομένων: *τὸν ἐπὶ στύλου βίον ἑλόμενον*, ἀνάγνωθι: *τῷ τὸν ἐπὶ στύλου βίον ἑλομένῳ ἀσκητῇ*.

2) τὸ ἐν ὑποσημειώσει 2 τῆς 12 σελίδος: *Πρόδηλα χαρίσματα*, διόρθου: *πρόδηλα χάσματα*.